GEMEENTE waadhoeke

Beheerplan Begraafplaatsen 2023-2026

1 juni 2023

Auteur Tiena Vriesema-Betten

adres
Harlingerweg 18
8801 PA Franeker

postadres
Postbus 58
8800 AB Franeker

online
www.waadhoeke.nl
info@waadhoeke.nl

telefoon
0517 380 380

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3
2. Wettelijk kader 4
3. Onderhoudsniveau hoog 5
4. Beheermaatregelen 8
5. Begraafplaatsen in gemeente Waadhoeke 10
6. Ontwikkeling begraafplaatsen 21
7. Financiën 23
8. Bijlagen 25

1. Inleiding

Voor u ligt het Beheerplan Begraafplaatsen gemeente Waadhoeke 2023-2026. Dit beheerplan gaat in op het beheer van de vier gemeentelijke begraafplaatsen in gemeente Waadhoeke: Franeker, St.- Annaparochie, St.-Jacobiparochie en Vrouwenparochie. De overige begraafplaatsen zijn geen gemeentelijke begraafplaatsen en worden daarom niet opgenomen in dit beheerplan.

Afdeling Burgerzaken is belast met de administratieve taken rond begraven.
Afdeling Beheer Openbare Ruimte is belast met het onderhoud van de begraafplaatsen.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de relevante wet- en regelgeving.
Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het onderhoudsniveau.
Hoofdstuk 4 geeft een beschrijving van de beheermaatregelen.
Hoofdstuk 5 geeft een beschrijving van de gemeentelijke begraafplaatsen in gemeente Waadhoeke.
Hoofdstuk 6 geeft een beschrijving van de ontwikkeling van de begraafplaatsen (omvormen van grindpaden en het realiseren van vlinderrotsen)
Hoofdstuk 7 geeft een overzicht van de kosten.

2. Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de relevante wet- en regelgeving omtrent het beheer van begraafplaatsen.

2.1 Wet op de Lijkbezorging

De Wet op de Lijkbezorging geeft aan wat er met een lichaam van een overleden persoon moet gebeuren na dood te zijn geboren of na te zijn overleden. In artikel 23 lid 1 is aangegeven dat begraving geschied op een begraafplaats. In artikel 24 staat dat begraafplaatsen worden onderscheiden in gemeentelijke begraafplaatsen en bijzondere begraafplaatsen. In artikel 33 staat dat een gemeente tenminste één gemeentelijke begraafplaats heeft. Artikel 35 van de Wet op de Lijkbezorging geeft aan dat tenminste elke dag welke geen zondag of algemeen erkende feestdag is, gelegenheid tot begraven wordt gegeven gedurende een redelijke tijd, bij gemeentelijke verordening te bepalen.

2.2 Verordening beheer gemeentelijke begraafplaatsen Waadhoeke 2021

Artikel 15 van de Verordening beheer gemeentelijke begraafplaatsen Waadhoeke 2021 geeft aan dat in het belang van de rechthebbenden het college in het algemeen onderhoud van de begraafplaats voorziet. Daarnaast is in dit artikel geregeld dat de beheerder van de begraafplaats gerechtigd is om altijd, zonder toestemming van de eigenaar van de grafbedekking, overhangend groen van graven en beplanting die buiten en boven de toegestane maximale hoogte uitreikt, te snoeien of te verwijderen, zonder dat aanspraak kan worden gemaakt op een vergoeding. Artikel 16 lid 1 stelt dat de rechthebbende verplicht is de grafbedekking behoorlijk te onderhouden of te herstellen. Als aanpassing van deze verordening gevolgen heeft voor het beheer, zal dit worden aangepast in het beheerplan.

2.3 Verordening op de heffing en invordering van lijkbezorgingsrechten 2023

In de Verordening op de heffing en invordering van lijkbezorgingsrechten 2023 worden de onderhoudskosten van begraven en onderhoud geregeld. Als aanpassing van deze verordening gevolgen heeft voor het beheer, zal dit worden aangepast in het beheerplan.

2.4 Nadere regels en instructies gemeentelijke begraafplaatsen 2020

In de Nadere regels en instructies gemeentelijke begraafplaatsen 2020 worden regels en instructies gegeven voor het begraven, ruimen en grafbedekking voor de gemeentelijke begraafplaatsen. Als aanpassing van deze verordening gevolgen heeft voor het beheer, zal dit worden aangepast in het beheerplan.

2.5 Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming beschermt Nederlandse natuurgebieden en planten- en diersoorten. De wet moet ervoor zorgen dat de verschillende planten- en diersoorten in de natuur blijven bestaan. Ook kwetsbare soorten mogen niet verdwijnen. Als er op een begraafplaats een beschermde soort voorkomt, kan dit gevolgen hebben voor het beheer.

2.6 Gewasbescherming

Volgens artikel 27b van het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden is het verboden om buiten de landbouw gewasbeschermingsmiddelen toe te passen. Het Gerechtshof in Den Haag heeft op 24 november 2020 een uitspraak gedaan over het verbod op gewasbeschermingsmiddelen. Hiermee is het toegestaan gewasbeschermingsmiddelen te spuiten. Echter, gemeente Waadhoeke heeft als standpunt geen gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken, omdat het gebruik hiervan niet in overeenstemming te brengen valt met ecologisch beheer en de bevordering van biodiversiteit. In het beheer wordt daarom geen gebruik gemaakt van gewasbeschermingsmiddelen.

3. Onderhoudsniveau hoog

Gelet op de functie en uitstraling van een begraafplaats wordt het onderhoudsniveau van de begraafplaatsen op kwaliteitsniveau A hoog gezet. Dit niveau wordt toegepast in verblijfsgebieden met een geheel eigen, herkenbaar karakter en uitstraling. Door het onderhoudsniveau vast te stellen wordt het onderhoud meetbaar en inzichtelijk, waarbij gebruik wordt gemaakt van landelijke gestandaardiseerde meetlatten voor beheer en toezicht (CROW).

3.1 Kwaliteitsniveau gebaseerd op beeldkwaliteit

Onderstaande variant is gebaseerd op beeldkwaliteit A, in overeenstemming met de CROW normen (een overzicht van de onderhoudsniveau 's is opgenomen in bijlage 1). Met dit systeem wordt beheer op begraafplaatsen meetbaar en kunnen er makkelijker keuzes worden gemaakt.

Hieronder volgt een beschrijving met beelden van kwaliteitsniveau A, hoog.

3.1.1 Beplanting, vitaliteit en snoei

Hieronder vallen: heesters, botanische heesterrozen, rozen, kruidachtigen en verrijkt bosplantsoen.



Kwaliteitsbeschrijving:

1. De beplanting voldoet aan het gewenste eindbeeld en vertoont nauwelijks snoeiachterstand
2. De vitaliteit van de beplanting is goed
3. Schade komt nauwelijks voor
4. De vakken zijn gesloten, kale plekken komen nauwelijks voor
5. Oneigenlijke snoeimaatregelen komen nauwelijks voor
6. Er is nauwelijks urgente snoeibehoefte
7. Inboet doet geen breuk aan beeld/uitstraling
8. De afzonderlijke standplaats van planten is herkenbaar (niet bij bodembedekkers)

Kwaliteitsnorm: 100 m2

1.	Beeld (jeugdfase/eindbeeld)	<5% niet goed/achterstand
2.	Vitaliteit	<5% matig/slecht
3.	Schade	<5% schade
4.	Volledigheid rijen/vakken	<5% onvolledig
5.	Oneigenlijke maatregelen zichtbaar	nee
6.	Snoeibehoefte	<5% urgent
7.	Inboet: overeenstemming maat en soort	goed
8.	Verdringing/vakvreemde soorten	<5% verdringing

3.1.2 Sierbeplanting, vitaliteit en snoei

Hieronder vallen sierbeplanting zoals struikrozen.



Kwaliteitsbeschrijving:

1. De beplanting voldoet aan het gewenste eindbeeld en vertoont nauwelijks snoeiachterstand
2. De vitaliteit van de beplanting is goed
3. Schade komt nauwelijks voor
4. De vakken zijn gesloten, kale plekken komen nauwelijks voor
5. Er is nauwelijks urgente snoeibehoefte
6. Inboet doet geen breuk aan beeld/uitstraling
7. Er zijn geen dode bloemen

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Beeld	<5% niet goed/achterstand
2.	Vitaliteit	<5% matig/slecht
3.	Schade/uitval	<5% schade
4.	Volledigheid rijen/vakken	<5% onvolledig
5.	Snoeibehoefte	<5% urgent
6.	Inboet: overeenstemming. maat en soort	goed
7.	Dode bloemen	0% per 100m2

3.1.3 Zwerfvuil in het groen

Hieronder valt al het zwerfvuil in het groen op de begraafplaatsen.



Kwaliteitsbeschrijving:

1. Er ligt weinig grof zwerfafval
2. Er ligt weinig fijn zwerfafval
3. Er is weinig natuurlijk vuil
4. Er ligt weinig grof zwerfafval
5. Er ligt weinig fijn zwerfafval
6. Er zijn enkele stuks drijfvuil

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Grof ZA in groen	1 - 3 stuks
2.	Fijn ZA in groen	1 - 3 stuks

3.1.4 Onkruid in het groen

Hieronder valt de mate van onkruiden in alle type beplanting



Kwaliteitsbeschrijving:

1. Er is nauwelijks onkruid aanwezig
2. De kruidenhoogte is nauwelijks storend
3. Er zijn weinig verspreide kruidenresten aanwezig
4. Er zijn geen verzamelde hopen met kruidenresten aanwezig

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Oppervlak kruidenbedekking	Max. 20%
2.	Kruidenhoogte	Max. 10 cm
3.	Verspreide resten van kruiden	Max. 10%
4.	Hopen kruidenresten	Geen

4. Beheermaatregelen

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van het beheer op de begraafplaatsen.
Ook wordt ingegaan op ecologisch beheer en het beheer van de graven.

4.1 Beheer

In het beheerplan wordt onderscheid gemaakt tussen:

1. Regulier onderhoud
   Bij regulier onderhoud is het patroon in de kosten regelmatig en voorspelbaar. De werkzaamheden laten zich goed plannen in een meerjarenplan waarin erop wordt gestuurd ieder jaar ongeveer een zelfde hoeveelheid hieraan gerelateerd werk uit te kunnen voeren.

2. Incidenteel onderhoud
   Incidenteel onderhoud omvat het onderhoud dat niet planbaar is. Hieronder vallen onder andere het afhandelen van meldingen en incidentele zaken zoals het opruimen van stormschade, het herstellen van vernielde gazons of het terugsnoeien van overhangende takken.

3. Groot onderhoud en renovaties
   Renovaties bestaan uit de omvormingen en vervangingen van het groen of bestratingen. De kosten hiervan kennen door de jaren heen een onregelmatig verloop. Het voorkomen van achterstallig onderhoud is, praktisch en financieel vanuit de huidige middelen gezien, niet te realiseren. Daarom zal in het algemeen een beperkt achterstallig onderhoud moeten worden geaccepteerd.

In onderstaand overzicht worden beschrijvingen gegeven van regulier onderhoud en incidenteel onderhoud. Groot onderhoud en renovatie is niet opgenomen in het overzicht, omdat door middel van regulier- en incidenteel onderhoud wordt getracht groot onderhoud of renovatie uit of af te stellen.

	Regulier onderhoud	Incidenteel onderhoud
Bomen	- opkronen - verwijderen van stamopschot - verwijderen van dood hout - begeleidingsnoei - controleren, aanpassen en waar nodig verwijderen van boompalen	- opruimwerk van bijvoorbeeld stormschade - terugsnoeien van overhangende takken - Boomveiligheid wordt vastgesteld door middels van Boomveiligheidscontrole (BVC)
Beplantingen	- schoffelen - snoeien - verwijderen van zwerfvuil - maaien van graskanten en obstakels - inboeten waarbij gestreefd wordt naar een diversiteit van soorten	- ziektebestrijding - overhangende beplanting terugsnoeien
Hagen	- schoffelen - haag knippen/haag scheren	- afzetten van de haag, afhankelijk van het type haag
Gazons	- wekelijks maaien - gazon met bollen, maaien na afsterven loof	- reparatiewerkzaamheden als gevolg van schade

Verhardingen	- onkruidbestrijding	- herstraten - aanbrengen van schelpen of grind
Watergangen	- uitmaaien/ hekkelen	- baggeren indien de watergang niet meer diep genoeg is om de waterafvoerende functie uit te voeren.
Overig	- o.a. legen van afvalcontainers	- herstellen en of het schilderen van een hek of banken. - rechtzetten grafzerk/grafsteen/ornament

4.2 Ecologisch beheer

Op de begraafplaatsen in Franeker en St.-Annaparochie zijn in 2021 bollen aangeplant. Deze bollen bloeien in het voorjaar. Deze delen kunnen gemaaid worden nadat het loof is afgestorven.

Ook wordt er, waar mogelijk, op delen van de begraafplaatsen de kruidenrijke vegetatie gestimuleerd. Dit betekent dat in het geval van de aanwezigheid van kruidenrijke vegetatie het maaien op de vegetatie wordt aangepast.

In 2022 is de Rhinanthus minor (Kleine ratelaar) gezaaid. Deze plant is een halfparasiet en haalt zijn voedsel uit de wortels van grassen. Door het toevoegen van de Rhinanthus minor wordt getracht het gras op een natuurlijke wijze terug te dringen waardoor ruimte ontstaat voor (andere) kruidenrijke soorten zonder de uitstraling van de begraafplaats te niet te doen.

4.3 Onderhoud graven

Op basis van de Verordening Beheer Gemeentelijke Begraafplaatsen Waadhoeke 2021, is het onderhoud van graven de verantwoordelijkheid van de rechthebbende(n) van het betreffende graf. Dit geldt ook voor de gedenkplaten van de urenmuren.

Het onderhoud van Oorlogsgraven van het Gemene Best wordt uitgevoerd door de gemeente.
De consul is aanspreekpunt voor de Oorlogsgravenstichting. Een overzicht van de oorlogsgraven is te vinden in bijlage 2.

4.4 Oorlogmonumenten

Verspreid door de gemeente zijn een diversiteit aan oorlogsmonumenten en herdenkingsplekken te vinden. In bijlage 3 is een overzicht van deze locaties weergegeven. Gemeente Waadhoeke onderhoud indien aanwezig het groen en verharding.

4.5 Grafdelven

Grafdelven is in verband met de ARBO wetgeving volledig uitbesteed.

5. Begraafplaatsen in gemeente Waadhoeke

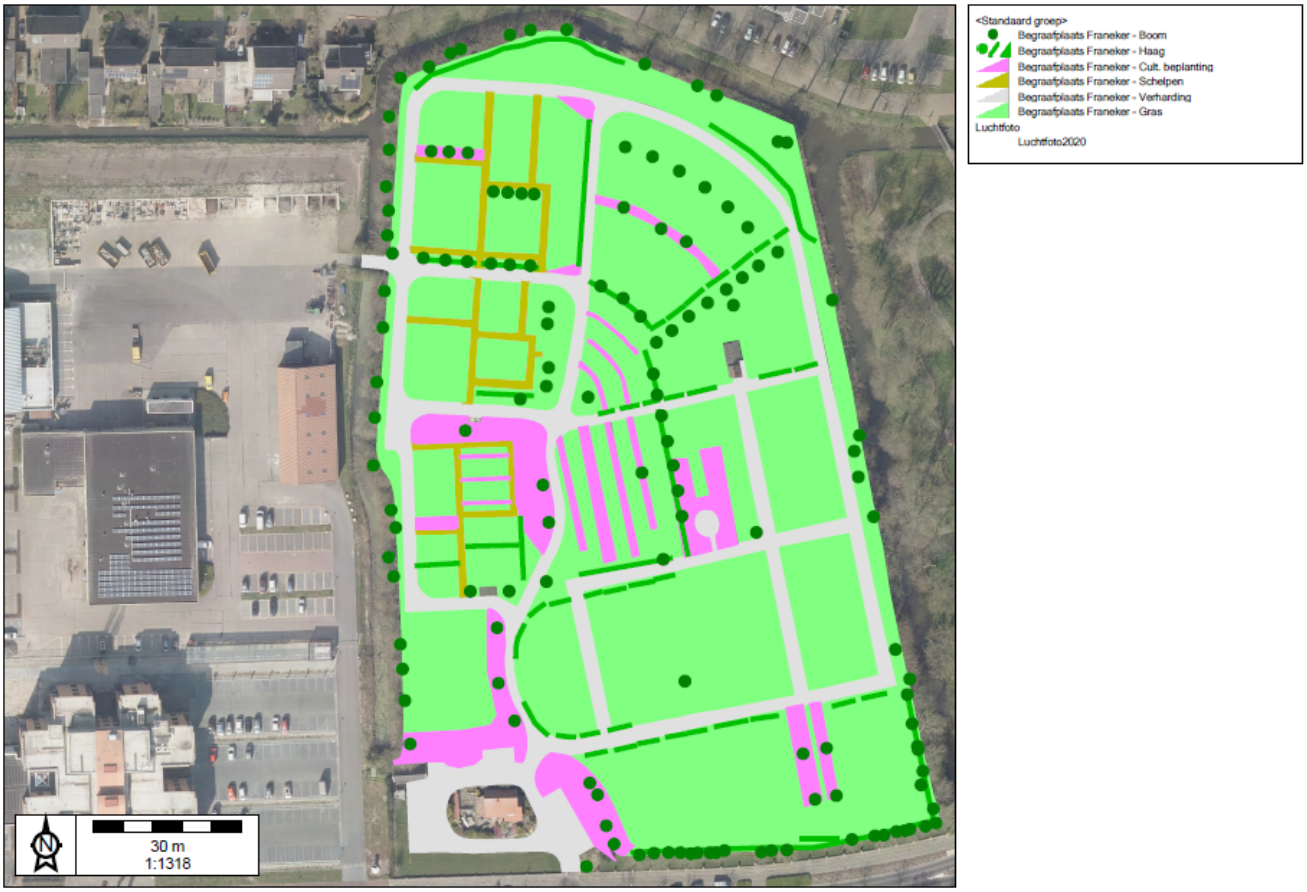
In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de vier begraafplaatsen in gemeente Waadhoeke die in eigendom en onderhoud zijn bij gemeente Waadhoeke.

5.1 Begraafplaats Franeker

Deze openbare begraafplaats ligt aan de Harlingerweg en kan worden omschreven als een parkbegraafplaats, waarbij de inrichting overeenkomt of doet denken aan een park. Bomen en heesters zijn in groepen verdeeld. De graven liggen op grafvelden met tussenliggend paden.
Op deze begraafplaats zijn drie oorlogsgraven van het Gemene Best. Daarnaast zijn er zeven graven van oorlogsslachtoffers, waarvan zes graven uit de Tweede Wereld Oorlog en één graf van een oorlogsslachtoffer uit een recente oorlog zijn (Irak).

5.1.1 Inrichting groene elementen

Hieronder is de beheerkaart weergegeven. Hierop staan de groene inrichtingselementen.



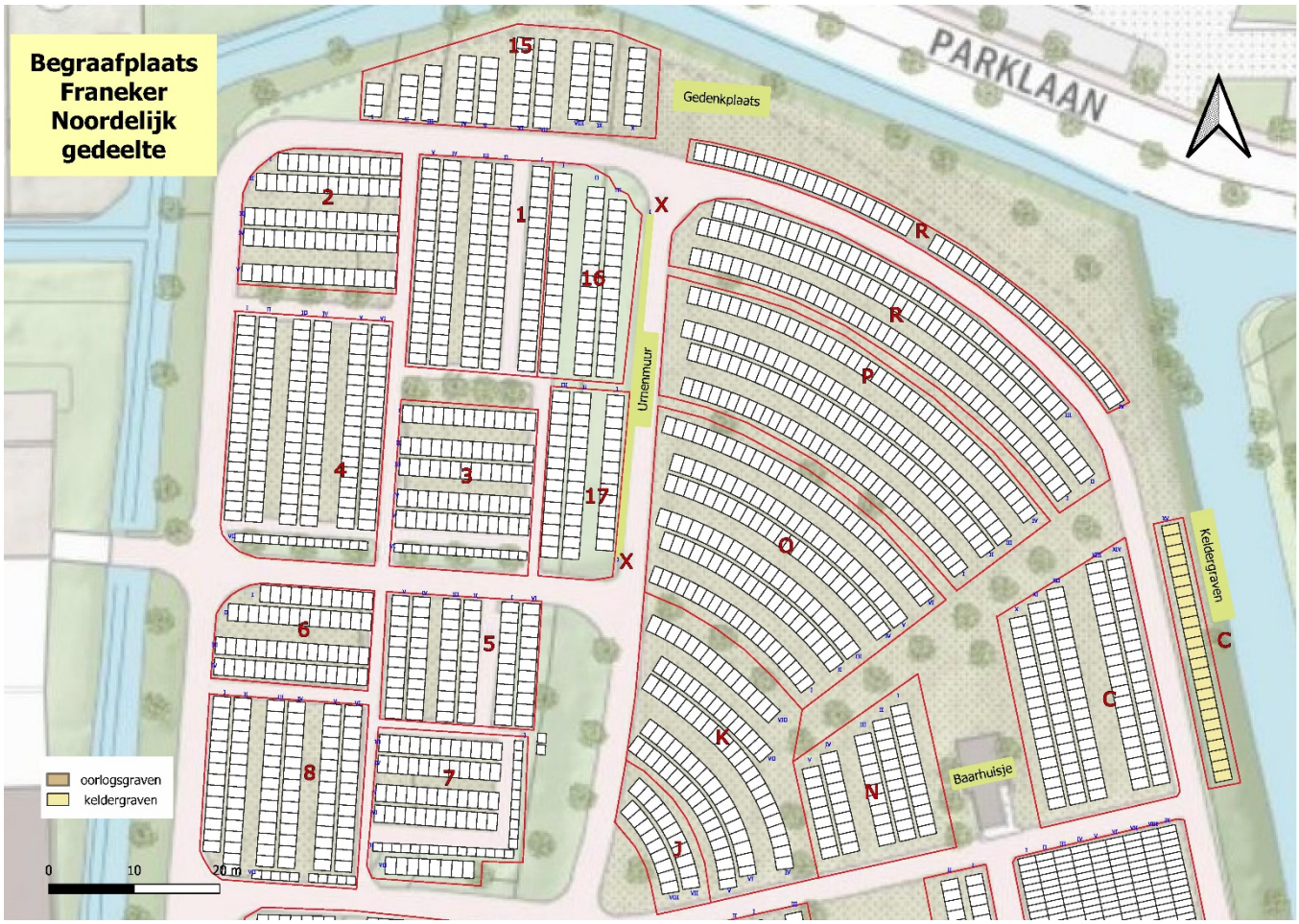
Afbeelding 5.1.1: beheerkaart. Grafvelden staan aangeduid als gras.

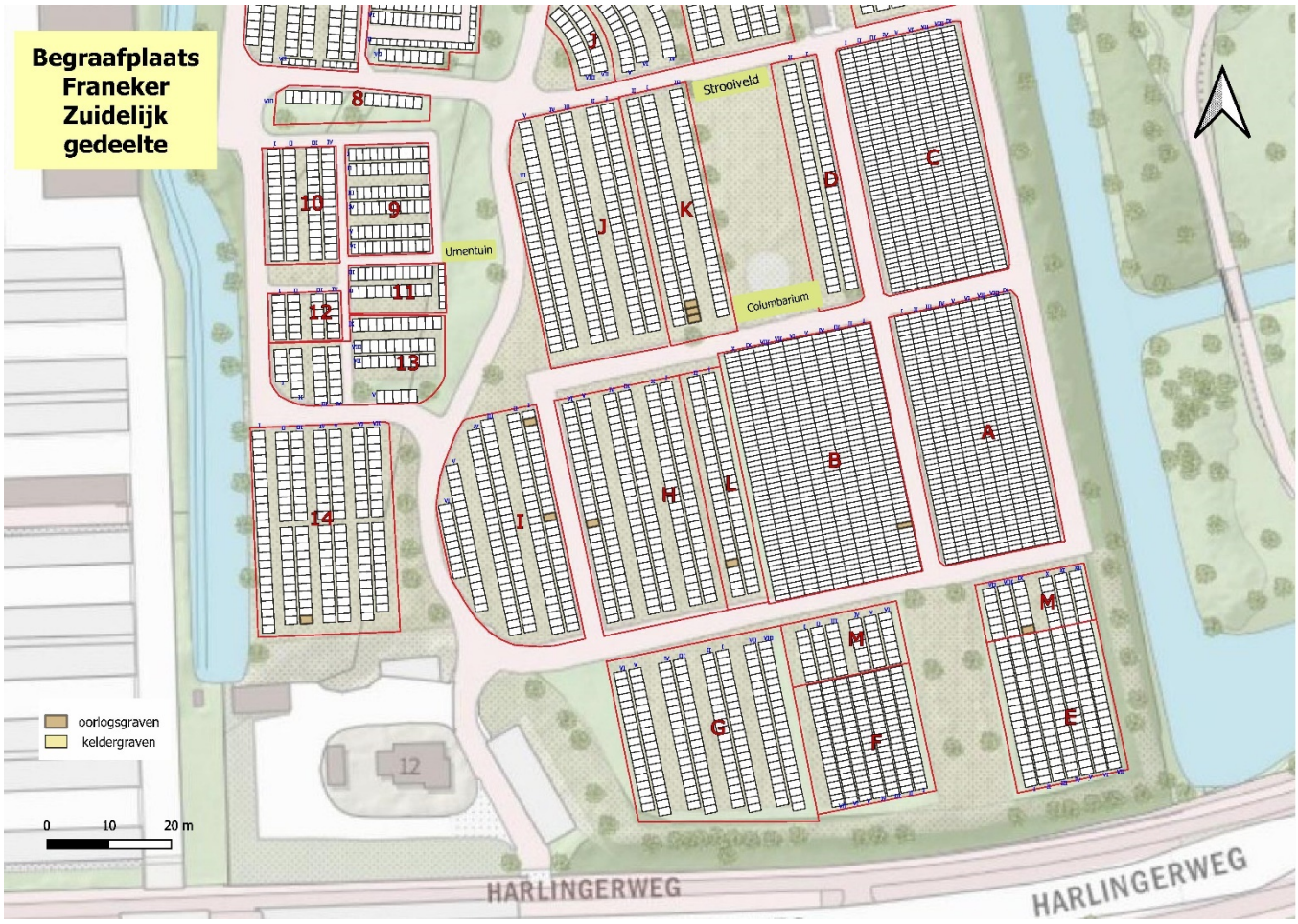
5.1.2 inrichting grafvelden

De begraafplaats in ingericht met vakken. In bijlage 4 is de grotere kaart weergegeven.
Hieronder wordt een beschrijving gegeven van de inrichting van de grafvelden.

Veld	Specificaties
Veld A	Op het oude deel worden geen nieuwe graven uitgegeven. Het is wel mogelijk een urn onder een bestaand graf bij te zetten.
Veld B	Op het oude deel worden geen nieuwe graven uitgegeven. Het is wel mogelijk een urn onder een bestaand graf bij te zetten.
Veld C	Op het oude deel worden geen nieuwe graven uitgegeven. Het is wel mogelijk een urn onder een bestaand graf bij te zetten.
Veld D	Graven zijn één diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld E	Op het oude deel worden geen nieuwe graven uitgegeven. Het is wel mogelijk een urn onder een bestaand graf bij te zetten.
Veld F	Op het oude deel worden geen nieuwe graven uitgegeven. Het is wel mogelijk een urn onder een bestaand graf bij te zetten.
Veld G	Graven zijn één diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld H	Graven zijn één diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld I	Graven zijn één diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld J	Katholiek deel. Graven zijn één diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld K	Katholiek deel. Graven zijn één diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld L	Graven zijn één diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld M	Op het oude deel worden geen nieuwe graven uitgegeven. Het is wel mogelijk een urn onder een bestaand graf bij te zetten.
Veld N	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld O	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld P	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld R	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld 1	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 2	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 3	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 4	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 5	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 6	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 7	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 8	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 9	Katholiek deel. Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 10	Katholiek deel. Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 11	Katholiek deel. Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 12	Katholiek deel. Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 13	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 14	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 15	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Veld 16	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.

Veld 17	Graven zijn twee diep. Nieuw graf uitgeven is mogelijk.
Urnentuin	Speelse inrichting voor urnentuin mogelijk, nog niet gerealiseerd.
Urnenmuur / colombarium	Bijzetten is mogelijk.
Keldergraven	Graven zijn twee diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Asverstrooiingsveld	Verstrooien van as.




Begraafplaats
Franeker
Zuidelijk
gedeelte
Strooiveld
Columbarium
Urnentuin
oorlogsgraven
keldergraven
0
10
20 m
HARLINGERWEG
HARLINGERWEG

5.2 Begraafplaats St.-Annaparochie

Deze openbare begraafplaats ligt aan de Nassaustraat. Deze begraafplaats kan worden omschreven als een parkbegraafplaats, waarbij de inrichting overeenkomt of doet denken aan een park. Bomen en heesters zijn in groepen verdeeld. De graven liggen op grafvelden met tussenliggend paden.

5.2.1 Inrichting groene elementen

Hieronder is de beheerkaart weergegeven. Hierop staan de groene inrichtingselementen.

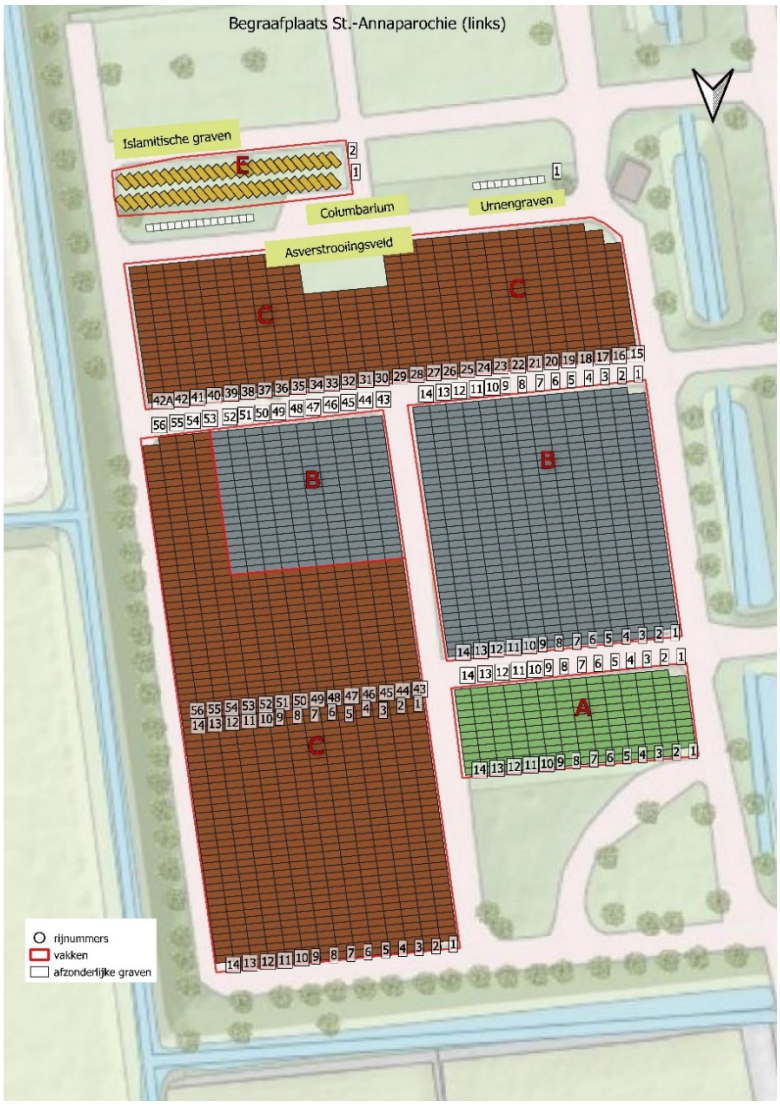


Afbeelding 5.2.1: beheerkaart. Grafvelden staan aangeduid als gras.

5.2.2 inrichting grafvelden

De begraafplaats in ingericht met vakken. In bijlage 4 is de grotere kaart weergegeven.
Hieronder wordt een beschrijving gegeven van de inrichting van de grafvelden.

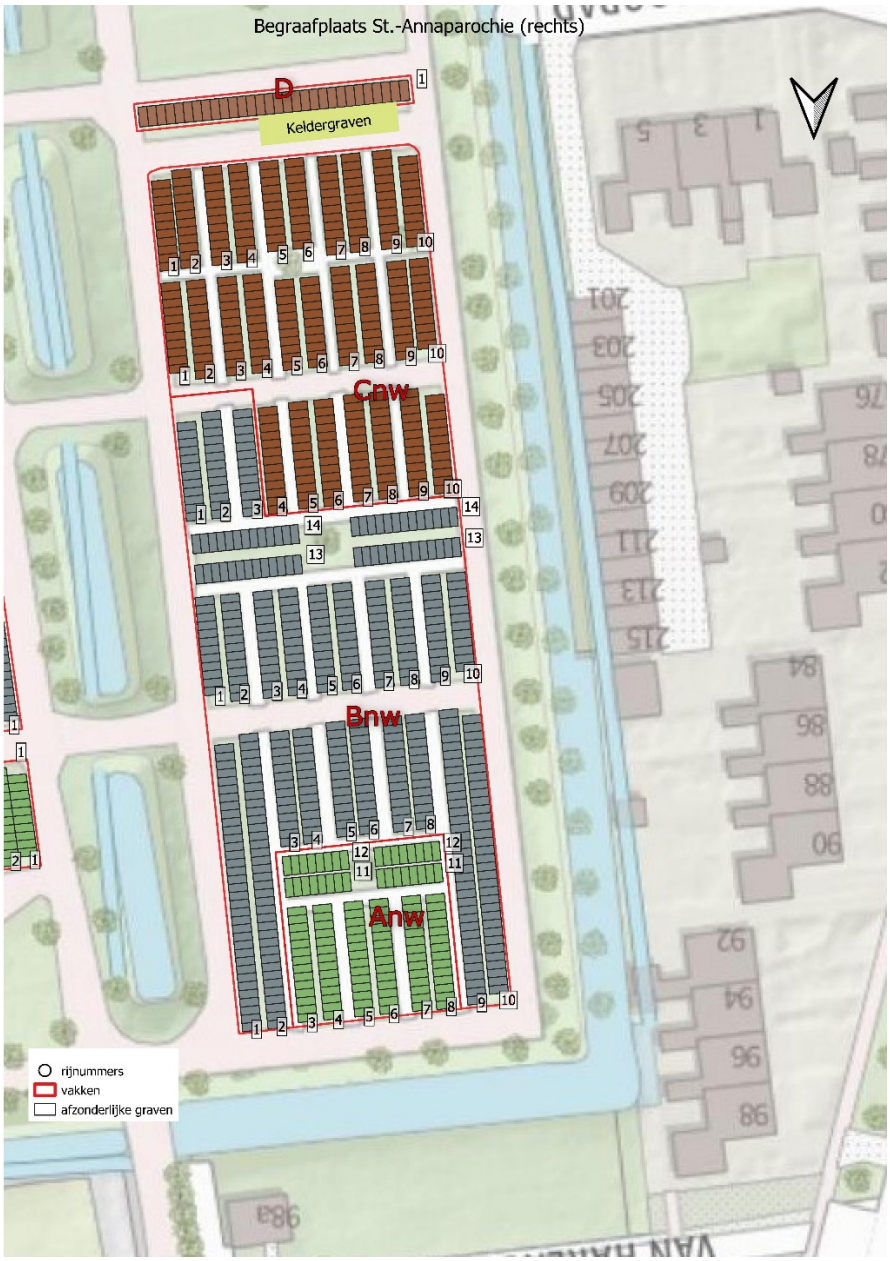
Veld	Specificaties
Veld A	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld B	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld C	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder
Veld E	Islamitisch deel. Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Urnenbegraafplaats	Nieuw graf of bijzetten is mogelijk.
Urnenmuur (colombarium)	Bijzetten is mogelijk.
Asverstrooiingsveld	Verstrooien van as.



Afbeelding 5.2.2a inrichting grafvelden

Vervolg inrichting begraafplaats St.-Annaparochie

Veld	Specificaties
Veld Anw	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld Bnw	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld Cnw	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld D	Keldergraven. Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.



Afbeelding 5.2.2b inrichting grafvelden

5.3 Begraafplaats St.-Jacobiparochie

De begraafplaats in St.-Jacobiparochie ligt aan de Zuiderweg en kan omschreven worden als een pragmatische begraafplaats, waarbij de inrichting sober en eenvoudig is. De graven liggen in het gras, aan weerszijden van een centraal pad. De begraafplaats is omsloten door een haag met bomen en een sloot. Op deze begraafplaats zijn negen oorlogsgraven van het Gemene Best, één oorlogsgraf van het Nederlands verzet en één graf van een burgerslachtoffer van de Tweede Wereld Oorlog.

5.3.1 Inrichting groene elementen

Hieronder is de beheerkaart weergegeven. Hierop staan de groene inrichtingselementen.

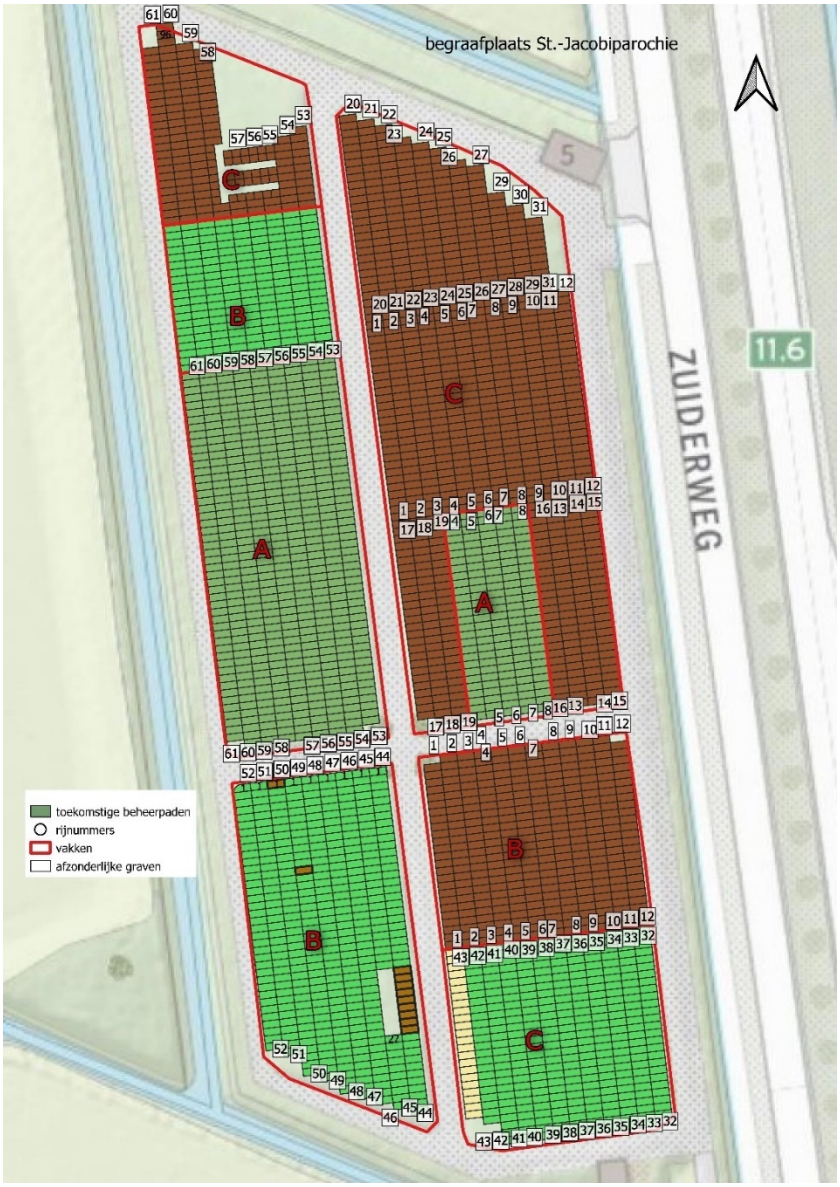


Afbeelding 5.3.1: beheerkaart. Grafvelden staan aangeduid als gras.

5.3.2 inrichting grafvelden

De begraafplaats in ingericht met vakken. In bijlage 4 is de grotere kaart weergegeven.
Hieronder wordt een beschrijving gegeven van de inrichting van de grafvelden.

Veld	Specificaties
Veld A	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld B	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld C	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder. Rij 43 worden keldergraven.
Urnenbegraafplaats	Begraven en bijzetten is mogelijk.
Urnenmuur (colombarium)	Bijzetten is mogelijk.
Asverstrooiingsveld	Uitstrooien van as.



Afbeelding 5.3.2 inrichting grafvelden

5.4 Begraafplaats Vrouwenparochie

De begraafplaats in Vrouwenparochie ligt aan de Attesweg en kan omschreven worden als een pragmatische begraafplaats, waarbij de inrichting sober en eenvoudig is. De graven liggen in het gras, aan weerszijden van een centraal pad. De begraafplaats is omsloten door een haag met bomen en een sloot.

5.4.1 Inrichting groene elementen

Hieronder is de beheerkaart weergegeven. Hierop staan de groene inrichtingselementen.

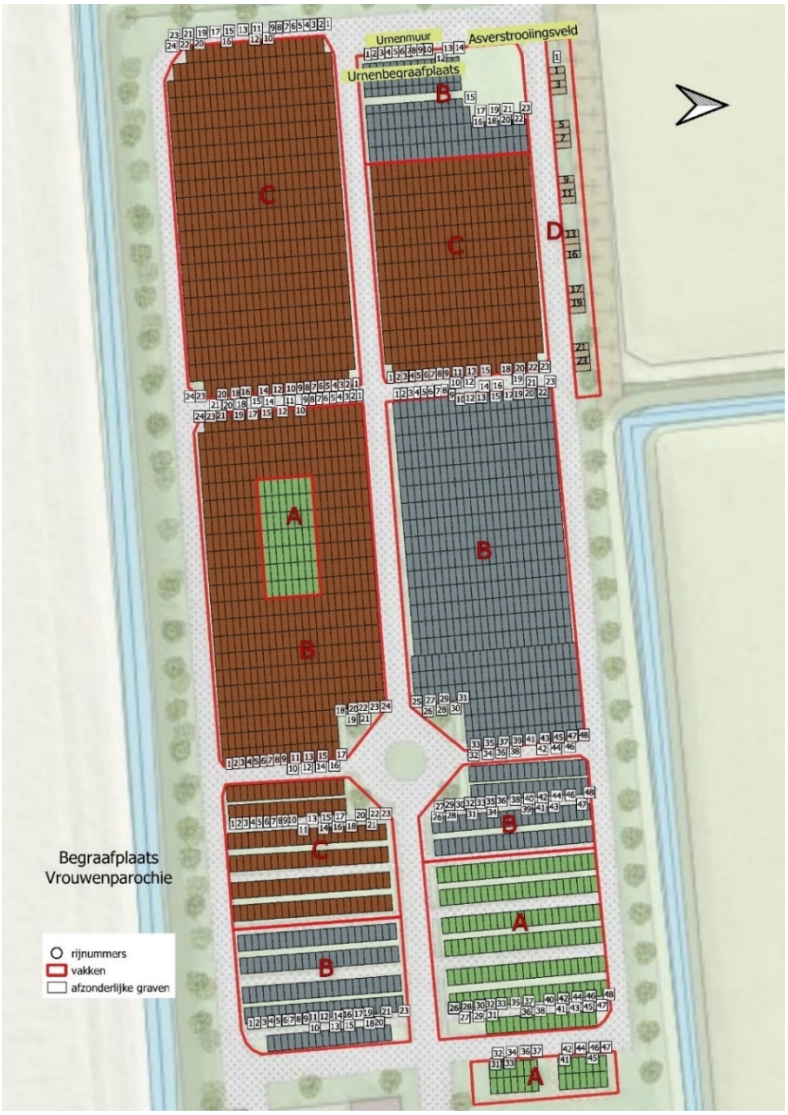


Afbeelding 5.4.1: beheerkaart. Grafvelden staan aangeduid als gras.

5.4.2 inrichting grafvelden

De begraafplaats in ingericht met vakken. In bijlage 4 is de grotere kaart weergegeven.
Hieronder wordt een beschrijving gegeven van de inrichting van de grafvelden.

Veld	**Specificaties**
Veld A	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld B	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld C	Graven zijn één diep. Nieuw graf mogelijk in overleg met de begraafplaatsbeheerder.
Veld D	Keldergraven, deze graven zijn één diep.
Urnenbegraafplaats	Begraven en bijzetten is mogelijk.
Urnenmuur (colombarium)	Bijzetten is mogelijk.
Asverstrooiingsveld	Uitstrooien van as.



Afbeelding 5.4.2 inrichting grafvelden

6. Ontwikkeling begraafplaatsen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op ontwikkeling van de begraafplaatsen.

6.1 Vlinderrots

Sinds 2003 zijn op verschillende begraafplaatsen in Nederland vlinderrotsen geplaats. Dit is een (grote) zwerfkei waarop ouders een glazen vlinder kunnen plaatsen om hun kindje te gedenken dat tijdens de zwangerschap of tijdens of vlak na de geboorte is overleden. Dit concept is (mede) ontwikkeld door glaskunstenaar Brenda Bleijenberg uit Oldenzaal, zij maakt ook de vlinders in verschillende kleuren. Hiermee is iedere vlinder uniek. Elke “Vlinderrots” heeft een grote glazen moedervlinder. Deze moedervlinder wordt betaald en geplaatst door de gemeente Waadhoeke. De eerste ‘kleine’ vlinder wordt geschonken door Brenda Bleijenberg. Bij de moedervlinder plaatsen ouders die dat willen, een kleinere glazen vlinder als tastbare herinnering aan hun overleden kind. In bijlage 5 is een overzicht van de (beoogde) locatie van de vlinderrots per begraafplaats weergegeven.

Werkwijze aanvraag en plaatsing

Een aanvraag voor het plaatsen van een vlinder komt binnen bij gemeente. Gemeente verwijst de aanvrager door naar glaskunstenaar Brenda Bleijenberg. Het is ook mogelijk dat de aanvrager rechtstreeks contact opneemt met glaskunstenaar Brenda Bleijenberg. De mogelijkheden worden in de toekomstige communicatie aangegeven.

De aanvrager kiest een vlinder en betaalt deze rechtstreeks aan glaskunstenaar Brenda Bleijenberg. Op verzoek kan de naam van hun kind erin gegraveerd worden. De kosten voor een vlinder, inclusief plaatsing, zijn € 50. Indien de aanvrager een naam op de vlinder wil laten plaatsen, komen daarvoor kosten bovenop de €50. Op iedere vlinder wordt een nummer gegraveerd om een basale registratie van de vlinder mogelijk te maken. Bij de registratie door de gemeente wordt het nummer en de gegevens van de aanvrager/rechthebbende bijgehouden, om in geval van calamiteit of schade contact te kunnen opnemen. Bij de registratie wordt de Algemene verordening gegevensbescherming gehanteerd. Om de vlinder te plaatsen neemt de aanvrager contact op met de begraafplaatsbeheerder van gemeente Waadhoeke. Er wordt een afspraak gemaakt en de vlinder wordt op de vlinderrots gelijmd. De maten van de kleine vlinders kan variëren tussen 4,5 cm en 12 cm vleugelbreedte. De moedervlinder heeft een afmeting van 24 of 26 cm.

6.2 Toekomstige beheerpaden

Op de begraafplaatsen in St.-Annaparochie, St.-Jacobiparochie en Vrouwenparochie liggen de graven in rijen dicht op elkaar. Bij het geval van ruimen van de graven of het graven van een graf is er in de huidige situatie weinig tot geen ruimte voor het gebruik van machines. Grafdelven wordt in verband met de ARBO-wetgeving machinaal uitgevoerd.

Voor deze drie begraafplaatsen zijn er toekomstig paden aangewezen. Op het moment dat de grafrechten van deze (in gebruik zijnde) graven vervallen, worden deze graven niet opnieuw uitgegeven. Als de volledige rij vrij is, wordt er een pad aangelegd zodat er ruimte is voor het onderhoud, grafdelving of ruiming. In bijlage 6 zijn de kaarten te vinden met daarop de toekomstige paden.

6.3 Omvormen grindpaden

Op de begraafplaatsen in St.-Annaparochie, St.-Jacobiparochie en Vrouwenparochie zijn grindpaden aanwezig. Grindpaden zijn slecht toegankelijk voor rolstoelgebruikers, rollatorgebruikers of voor baarwagens. Daarnaast vragen grindpaden door hun open structuur erg veel onderhoud op het gebied van onkruidbestrijding. Door de grindpaden om te vormen naar een ander type (half)verharding worden deze paden onderhoudsarm(er) en zijn voor iedereen goed toegankelijk. Om de uitstraling van de begraafplaatsen te behouden wordt voor het

omvormen gekozen voor de halfverharding van Koersmix (zie bijlage 7 voor het beeld). Dit type halfverharding is in de afgelopen jaren op diverse locaties in binnen en buitenland toegepast. Koersmix bestaat voor circa 60% uit schone, hergebruikte bouwstoffen en heeft een beige tot zachtgele kleur en een natuurlijke uitstraling. Het is vooral geschikt in situaties waar asfalt en beton niet is gewenst, maar waar wel hoge eisen gesteld worden aan de sterkte en de draagkracht en waarbij een natuurlijke uitstraling zoals die van een halfverharding is gewenst. Dit voorstel wordt ingebracht bij de kadernota. De kosten van deze omvorming worden geraamd op € 280.000 incl. BTW.

7. Financiën

Het budget voor inzet eigen personeel plus uitbestede werkzaamheden en andere kosten is over het algemeen toereikend. Wel is er sprake van schommeling in uitgaven voor het begraven maar hier staan inkomsten uit leges tegenover.

Daarnaast schommelen de uitgaven voor het onderhouden van het groen en de paden omdat dit deels afhankelijk is van de weersomstandigheden.

Het beheer van de begraafplaatsen werd in het verleden grotendeels door eigen personeel gedaan. Er is echter al enige tijd sprake van vacatures voor (assistent)-beheerders waarvoor geen geschikte opvolging gevonden kan worden. Dit betekent dat er bedrijven inschakelt worden voor het beheer. Voor het grafdelven en onkruidbestrijding worden sowieso externe partijen ingeschakeld. Omdat dit structureel van aard blijkt te zijn is het wenselijk om formatie/eigen personeel om te zetten naar budget voor deze werkzaamheden.

Om een indruk te geven van de structurele lasten 2022 en begroting 2023:

LASTEN	rekening 2022	begroting 2023
Doorbelasting kostenplaatsen: eigen personeel	274.065	342.945
Doorbelasting kostenplaatsen: inhuur personeel	32.824	19.550
Doorbelasting kostenplaatsen :	16.703	17.044
Mutatie voorzieningen	-895	17.568
Kapitaallasten (afschrijving)	6.805	6.805
Kapitaallasten (rente)	1.473	1.303
subtotaal indirecte kosten	**330.974**	**405.215**
Belastingen / heffingen	639	1.300
Dienst-, werkkleding en uitrusting		1.080
Elektriciteit	312	
Waterverbruik	1.017	200
Bouw materialen	110	
Uitbestede werkzaamheden algemeen	106.362	16.130
Inzameling Fryslan Milieu.		1.800
Huren / Lease		4.900
Verzekeringspremies	48	50
Subsidies en bijdragen		100
subtotaal directe kosten	**108.488**	**25.560**
Inkomensoverdrachten van het Rijk		-50
subtotaal directe inkomsten		**-50**
TOTALEN	439.462	430.725

8. Bijlagen

Bijlage 1: Varianten onderhoudsniveau ’s
Bijlage 2: Oorlogsgraven
Bijlage 3: Oorlogsmonumenten
Bijlage 4: Grote kaarten inrichting grafvelden begraafplaatsen
Bijlage 5: Locatie vlinderrotsen
Bijlage 6: Toekomstige beheerpaden
Bijlage 7: Omvormen grindpaden type verharding

Bijlage 1: Varianten onderhoudsniveau ’s

(bron Antea Group)

Variant A (hoog)
De variant A (hoog) wordt toegepast in verblijfsgebieden met een geheel eigen, herkenbaar karakter en uitstraling. Deze gebieden worden intensief tot zeer intensief gebruikt en vervullen een regionale functie. De inrichting is gedetailleerd en er zijn bijzondere inrichtingsmaterialen gebruikt. De ruimte is doorgaans als één integraal geheel ontworpen. Variant intensief houdt in dat de openbare ruimte intensief wordt onderhouden om aan de verwachte beeldkwaliteit te kunnen voldoen.

Variant B (basis)
Het meest voorkomende functionele gebied in de gemeente is de woonwijk. In de woonwijken treffen we het normale gebruik van de openbare ruimte aan. De inrichting is hierop afgestemd. De inrichting is functioneel en eenvoudig en kent weinig bijzondere elementen en inrichtingsmaterialen. Het ligt dan ook voor de hand om aan woongebieden een standaard onderhoudsniveau toe te kennen. Variant basis houdt in dat het beschikbare budget afdoende is om te voorzien in het onderhoud en vervanging die nodig zijn om het kapitaalgoed in conditie te houden, dusdanig dat de waarde daarvan niet vermindert en dat aan de basisvereisten van veiligheid voldaan kan worden. Het gaat om sober en doelmatig onderhoud.

Variant C (laag)
Variant C (laag) wordt toegepast in gebieden waar nauwelijks randvoorwaarden gelden ten aanzien van de beeldkwaliteit. De inrichting is hier standaard en eenvoudig. Door de lage gebruiksdruk en de esthetisch minder representatieve functie kunnen deze gebieden op een wat lagere kwaliteit dan gemiddeld worden onderhouden.

Beplanting

Opgaande heesters, Bodembedekkende heesters, Opgaande bodembedekkende heesters, Botanische heester rozen, Kruidachtigen en Bosplantsoen verrijkt.



Hoog

Kwaliteitsbeschrijving:

1. De beplanting voldoet aan het gewenste eindbeeld en vertoont nauwelijks snoeiachterstand
2. De vitaliteit van de beplanting is goed
3. Schade komt nauwelijks voor
4. De vakken zijn gesloten, kale plekken komen nauwelijks voor
5. Oneigenlijke snoeimaatregelen komen nauwelijks voor
6. Er is nauwelijks urgente snoeibehoefte
7. Inboet doet geen breuk aan beeld/uitstraling
8. De afzonderlijke standplaats van planten is herkenbaar (niet bij bodembedekkers)

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Beeld (jeugdfase/eindbeeld)	<5% niet goed/achterstand
2.	Vitaliteit	<5% matig/slecht
3.	Schade	<5% schade
4.	Volledigheid rijen/vakken	<5% onvolledig
5.	Oneigenlijke maatregelen zichtbaar	nee
6.	Snoeibehoefte	<5% urgent
7.	Inboet: overeenst. maat en soort	goed
8.	Verdringing/vakvreemde soorten	<5% verdringing



Basis

Kwaliteitsbeschrijving:

1. De beplanting voldoet redelijk aan het gewenste eindbeeld en vertoont enige snoeiachterstand
2. De vitaliteit van de beplanting is voldoende
3. Schade is vaak zichtbaar
4. De vakken zijn gesloten, kale plekken komen hier en daar voor
5. Oneigenlijke snoeimaatregelen komen incidenteel voor
6. Er is enige urgente snoeibehoefte
7. Inboet doet enige afbreuk aan beeld/uitstraling
8. De afzonderlijke standplaats van planten is herkenbaar (niet bij bodembedekkers)

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Beeld (jeugdfase/eindbeeld)	<20% niet goed/achterstand
2.	Vitaliteit	<20% matig/slecht
3.	Schade	<20% schade
4.	Volledigheid rijen/vakken	<20% onvolledig
5.	Oneigenlijke maatregelen zichtbaar	incidenteel/ beperkt
6.	Snoeibehoefte	<20% urgent
7.	Inboet: overeenst. maat en soort	grotendeels goed
8.	Verdringing/vakvreemde soorten	<20% verdringing



Laag

Kwaliteitsbeschrijving:

1. De beplanting voldoet matig aan het gewenste eindbeeld en vertoont een duidelijke snoeiachterstand
2. De vitaliteit van de beplanting is matig
3. Schade is regelmatig zichtbaar
4. De vakken zijn niet geheel gesloten, kale plekken komen regelmatig voor
5. Oneigenlijke snoeimaatregelen komen regelmatig voor
6. Er is urgente snoeibehoefte
7. Inboet past grotendeels niet bij beeld/uitstraling
8. De afzonderlijke standplaats van planten is niet duidelijk herkenbaar (wel het geval bij bodembedekkers)

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Beeld (jeugdfase/eindbeeld)	<40% niet goed/achterstand
2.	Vitaliteit	<40%matig/slecht
3.	Schade	<40% schade
4.	Volledigheid rijen/vakken	<40% onvolledig
5.	Oneigenlijke maatregelen zichtbaar	duidelijk
6.	Snoeibehoefte	<40% urgent
7.	Inboet: overeenst. maat en soort	niet goed
8.	Verdringing/vakvreemde soorten	<40% verdringing

Sierbeplanting

Struikrozen.



Kwaliteitsbeschrijving:

1. De beplanting voldoet aan het gewenste eindbeeld en vertoont nauwelijks snoeiachterstand
2. De vitaliteit van de beplanting is goed
3. Schade komt nauwelijks voor
4. De vakken zijn gesloten, kale plekken komen nauwelijks voor
5. Er is nauwelijks urgente snoeibehoefte
6. Inboet doet geen breuk aan beeld/uitstraling
7. Er zijn geen dode bloemen

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Beeld	<5% niet goed/achterstand
2.	Vitaliteit	<5% matig/slecht
3.	Schade/uitval	<5% schade
4.	Volledigheid rijen/vakken	<5% onvolledig
5.	Snoeibehoefte	<5% urgent
6.	Inboet: overeenst. maat en soort	goed
7.	Dode bloemen	0% per 100m2

Hoog



Kwaliteitsbeschrijving:

1. De beplanting voldoet redelijk aan het gewenste eindbeeld en vertoont enige snoeiachterstand
2. De vitaliteit van de beplanting is voldoende
3. Schade is vaak zichtbaar
4. De vakken zijn gesloten, kale plekken komen hier en daar voor
5. Er is enige urgente snoeibehoefte
6. Inboet doet enige afbreuk aan beeld/uitstraling
7. Er zijn incidenteel dode bloemen

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Beeld	<20% niet goed/achterstand
2.	Vitaliteit	<20% matig/slecht
3.	Schade/uitval	<20% schade
4.	Volledigheid rijen/vakken	<20% onvolledig
5.	Snoeibehoefte	<20% urgent
6.	Inboet: overeenst. maat en soort	gedeeltelijk goed
7.	Dode bloemen	<25% per 100m2

Basis



Kwaliteitsbeschrijving:

1. De beplanting voldoet matig aan het gewenste eindbeeld en vertoont een duidelijke snoeiachterstand
2. De vitaliteit van de beplanting is matig
3. Schade is regelmatig zichtbaar
4. De vakken zijn niet geheel gesloten, kale plekken komen regelmatig voor
5. Er is urgente snoeibehoefte
6. Inboet past grotendeels niet bij beeld/uitstraling
7. Er zijn redelijk veel dode bloemen

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Beeld	<40% niet goed/achterstand
2.	Vitaliteit	<40%matig/slecht
3.	Schade/uitval	<40% schade
4.	Volledigheid rijen/vakken	<40% onvolledig
5.	Snoeibehoefte	<40% urgent
6.	Inboet: overeenst. maat en soort	niet goed
7.	Dode bloemen	<40% per 100m2

Laag

Zwerfvuil in het groen

Opgaande heesters, Bodembedekkende heesters, Opgaande bodembedekkende heesters, Botanische heester rozen, Kruidachtigen, Bosplantsoen verrijkt, Struikrozen, Strakke haag (niet snoeien), Boomspiegels en Niet ingeplant.



Kwaliteitsbeschrijving:

1. Er ligt weinig grof zwerfafval
2. Er ligt weinig fijn zwerfafval
3. Er is weinig natuurlijk vuil
4. Er ligt weinig grof zwerfafval
5. Er ligt weinig fijn zwerfafval
6. Er zijn enkele stuks drijfvuil

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Grof ZA in groen	1 - 3 stuks
2.	Fijn ZA in groen	1 - 3 stuks

Hoog



Kwaliteitsbeschrijving:

1. Er ligt redelijk veel grof zwerfafval
2. Er ligt redelijk veel fijn zwerfafval
3. Er is redelijk veel natuurlijk vuil
4. Er ligt redelijk veel grof zwerfafval
5. Er ligt redelijk veel fijn zwerfafval
6. Er zijn meerdere stuks drijfvuil

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Grof ZA in groen	4 - 10 stuks
2.	Fijn ZA in groen	4 - 10 stuks

Basis



Kwaliteitsbeschrijving:

1. Er ligt veel grof zwerfafval
2. Er ligt veel fijn zwerfafval
3. Er is veel natuurlijk vuil
4. Er ligt veel grof zwerfafval
5. Er ligt veel fijn zwerfafval
6. Er is regelmatig drijfvuil op opvallende/beeldbepalende locaties

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Grof ZA in groen	11 - 25 stuks
2.	Fijn ZA in groen	11 - 25 stuks

Laag

Onkruid in het groen

Opgaande heesters, Bodembedekkende heesters, Opgaande bodembedekkende heesters, Botanische heester rozen, Kruidachtigen, Bosplantsoen verrijkt, Struikrozen, Strakke haag (niet snoeien), Boomspiegels en Niet ingeplant.



Kwaliteitsbeschrijving:

1. Er is nauwelijks onkruid aanwezig
2. De kruidenhoogte is nauwelijks storend
3. Er zijn weinig verspreide kruidenresten aanwezig
4. Er zijn geen verzamelde hopen met kruidenresten aanwezig

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Oppervlak kruidenbedekking	Max. 20%
2.	Kruidenhoogte	Max. 10 cm
3.	Verspreide resten van kruiden	Max. 10%
4.	Hopen kruidenresten	Geen

Hoog



Kwaliteitsbeschrijving:

1. Er is onkruid in lichte mate aanwezig
2. De kruidenhoogte is enigszins storend
3. Er zijn hier en daar verspreide kruidenresten aanwezig
4. Er zijn geen verzamelde hopen met kruidenresten aanwezig

Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Oppervlak kruidenbedekking	Max. 40%
2.	Kruidenhoogte	Max. 30 cm
3.	Verspreide resten van kruiden	Max. 25 %
4.	Hopen kruidenresten	Geen

Basis



Kwaliteitsbeschrijving:

1. Er is redelijk veel onkruid aanwezig
2. De kruidenhoogte is storend
3. Er zijn redelijk veel verspreide kruidenresten aanwezig
4. Er zijn enkele verzamelde hopen met kruidenresten aanwezig

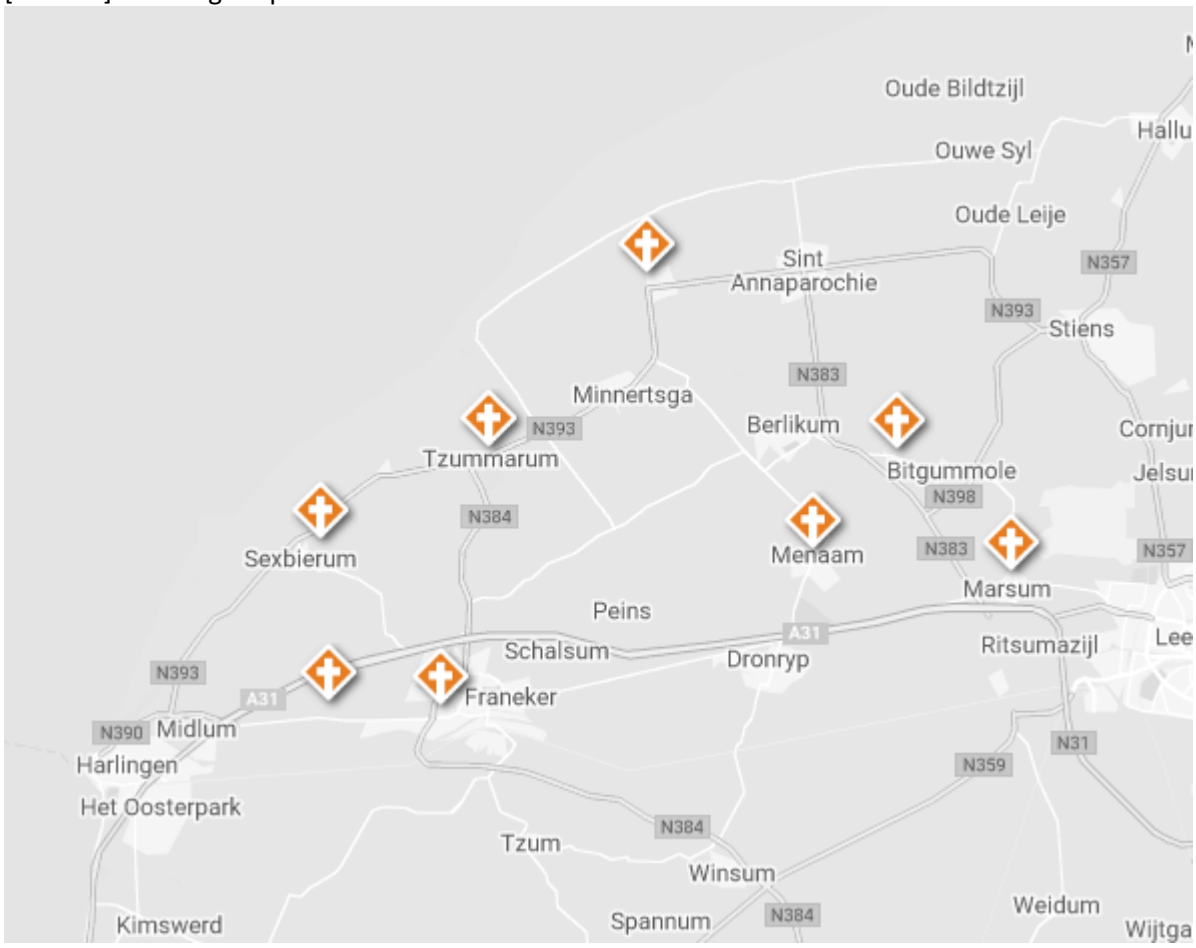
Kwaliteitsnorm:100 m2

1.	Oppervlak kruidenbedekking	> 40%
2.	Kruidenhoogte	Max. 50 cm
3.	Verspreide resten van kruiden	> 25 %
4.	Hopen kruidenresten	Enkele

Laag

Bijlage 2: Locaties oorlogsgraven

[R20772] N.H. Begraafplaats te Bitgum
[R21016] N.H. Begraafplaats te Bitgum
[R20779] N.H. Begraafplaats te Dongjum
[R21023] N.H. Begraafplaats te Dongjum
[R21015] Gem. Begraafplaats te Franeker
[R20771] Gem. Begraafplaats te Franeker
[R20775] Bijz. Begraafplaats te Herbaijum
[R21019] Bijz. Begraafplaats te Herbaijum
[R20773] N.H. Begraafplaats te Marsum
[R21017] N.H. Begraafplaats te Marsum
[R20777] N.H. Begraafplaats te Menaam
[R21021] N.H. Begraafplaats te Menaam
[R21024] N.H. Begraafplaats te Pietersbierum
[R20780] N.H. Begraafplaats te Pietersbierum
[R20778] Gem. Begraafplaats te Sint Jacobiparochie
[R21022] Gem. Begraafplaats te Sint Jacobiparochie
[R21020] N.H. Begraafplaats te Sexbierum
[R20776] N.H. Begraafplaats te Sexbierum
[R21018] N.H. Begraafplaats te Tzummarum



Bijlage 3: Locaties oorlogsmonumenten

DATUM/PLAATS	HERDENKING
4 mei St.-Annaparochie voormalig gemeentehuis* Indië-monument. Gedenkplaat. Verzetsmonument.	De in Nederlands-Indië omgekomen Bildtse soldaten in de jaren 1945-1950 worden herdacht en ook Martijn Rendert Rosier, die op 26 augustus 2007 is omgekomen in Afghanistan. Namens de Bildtse veteranen zullen bloemstukken worden gelegd bij de herdenkingsmonumenten. Door een vertegenwoordiger van de gemeente (een lid van het college) zal een bloemstuk worden gelegd bij de plaquette ter nagedachtenis aan de drie verzetsmensen die in 1944 zijn gefusilleerd. De slachtoffers behoorden tot de verzetsgroep die in september 1943 een nachtelijke overval op het gemeentehuis te St.-Anne hebben gepleegd, waarbij het bevolkingsregister werd meegenomen en later vernietigd. Hierdoor werden Bildtse jonge mannen vrijgesteld van dwangarbeid onder de Duitsers. Er zijn toespraken en gedichten. Een lid van het college houdt een toespraak. Note: Het gemeentehuis is verkocht, met de koper is overeengekomen dat de gedenktekens, monumenten op deze locatie blijven en dat de jaarlijkse 4 mei herdenking ook blijft bestaan op deze locatie.
4 mei St.-Jacobiparochie Groate Kerk en begraafplaats Oorlogsmonument van Verena Wagner. 9 Oorlogsgraven van het Gemenebest. 2 oorlogsgraven van Bilkers.	Bij het monument buiten de Groate Kerk worden kransen gelegd door de scholieren, gemeente (een lid van het college) en de Bildtse dorpen. Na het Taptoe signaal, de 2 minuten stilte en het Wilhelmus kunnen belangstellenden naar het kerkhof lopen. Daar worden bloemen gelegd bij de 9 oorlogsgraven en door de gemeente (een lid van het college) bij de graven van Groeneveld en Kaper. De Nederlandse oorlogsslachtoffers worden herdacht. Allen – burgers en militairen – die in het Koninkrijk der Nederlanden of waar ook ter wereld zijn omgekomen of vermoord sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, en daarna in oorlogssituaties en bij vredesoperaties. Het landelijk comité 4en5 mei heeft ieder jaar een Jaarthema. Aan dit jaarthema wordt in St.-Jacobiparochie aandacht gegeven in de toespraak en de gedichten. Leerlingen van ieder jaar een andere basisschool uit het Bildt lezen gedichten voor, een lid van het college houdt een toespraak en ook ieder jaar een ander Bildts korps speelt toepasselijke muziek.
11-13 april Jan Bogstrastraat Franeker gedenksteen + -boom	Op de donderdag in de week van 11-13 april wordt er door kinderen stilgestaan bij het oorlogsmonument uit 1955 aan de Jan Bogstraatstraat in Franeker. Dit monument is geadopteerd door basisschool de Opslach. De leerlingen worden zo betrokken bij de herdenking van de slachtoffers uit de 2e wereldoorlog door bij de herdenking aanwezig te zijn en het tuintje van het monument te onderhouden. Hier is altijd een afgevaardigde van het college bij aanwezig.
4 mei begraafplaats Franeker 10 oorlogsgraven	In de middag van 4 mei wordt er een herdenking gehouden op de gemeentelijke begraafplaats te Franeker. Er worden bloemen gelegd bij 10 oorlogsgraven, waaronder ook het graf van de in 2009 in Irak omgekomen sergeant Dave Steensma. De bloemen worden gelegd door

DATUM/PLAATS	HERDENKING
	een afgevaardigde van het college, de 4 mei comitéleden en leden van de scouting.
4 mei Martiniplantsoen Franeker Bezinnings-monument	De Nederlandse oorlogsslachtoffers worden herdacht. Allen – burgers en militairen – die in het Koninkrijk der Nederlanden of waar ook ter wereld zijn omgekomen of vermoord sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, en daarna in oorlogssituaties en bij vredesoperaties. Het landelijk comité 4en5 mei heeft ieder jaar een Jaarthema. Aan dit jaarthema wordt in Franeker aandacht gegeven in de toespraak en de gedichten. Dit jaar is het jaarthema “Verzet”. Het landelijke thema wordt gebruikt als leidraad om er vervolgens een persoonlijke, lokale draai aan te geven. Dit gebeurt in een jaarlijkse bijeenkomst op een locatie in Franeker. De bijeenkomst begint met een speech van de burgemeester. Na de bijeenkomst wordt er een stille tocht gelopen. Aangekomen bij het monument op het Martiniplantsoen volgt het taptoe signaal, 2 minuten stilte en het Wilhemus. Daarna worden er kransen gelegd door de burgemeester, teamchef politie, Nationale Reserve, scouting en scholieren. Na afloop van het officiële gedeelte worden de aanwezigen door de burgemeester uitgenodigd na te praten met koffie en thee.
4 mei de Terp Sexbierum; Gemeentelijk monument “Ontworstelt aan de Slavernij”	Oorspronkelijk stond het oorlogsmonument voor het gemeentehuis van Barradeel te Sexbierum. Na de herindeling van verschillende Friese gemeenten in 1984 werd de gemeente Barradeel ingelijfd bij de gemeente Franekeradeel en ging het gemeentehuis in particuliere handen over. De gemeente Franekeradeel en Plaatselijk Belang hebben toen besloten het gedenkteken te verplaatsen naar een centraal punt in het dorp: Het gemeenteplantsoen aan de Terp te Sexbierum. Dit monument is in schooljaar 2018-2019 geadopteerd door CBS De Skeakel. Ook in Sexbierum worden met een groep kinderen de slachtoffers van oorlogsgeweld in de dorpen Sexbierum en Pietersbierum herdacht. Men vindt het in Sexbierum belangrijk om de verschrikkingen van de oorlog onder de aandacht te houden. Er worden kransen gelegd namens de Gemeente, door de scholen en de jeugd en door de organisator Stichting Oranje Nationaal. Zij leggen tevens bloemen op de graven van verzetsmensen op het kerkhof in Sexbierum en op die van de geallieerde vliegers op het kerkhof van Pietersbierum.
4 mei Dronryp; monument bij brug van Harinxmakanaal	Er wordt jaarlijks in Dronrijp een herdenking gehouden voor de gevallenen in de periode 1940-1945. Sinds 1980 verlenen eens in de vijf jaar op verzoek van het Commissie dodenherdenking Dronrijp de tamboers van het Pasveerkorps hun medewerking. De stille tocht eindigt bij het monument bij de brug over het van Harinxmakanaal. Om precies 20.00 uur wordt bij het monument 2 minuten stilte in acht genomen. Aansluitend worden er gedichten door schoolkinderen voorgedragen over de beleving van oorlog en vrijheid van toen, nu en in de toekomst Ook ligt er een nog jonge herdenkingsplaquette voor de gevallenen, tijdens de fusillade bij Dronrijp. De 14 gevangenen die door leden van de SD aan het einde van de tweede wereldoorlog gefusilleerd werden dan ook hierbij centraal herdacht. Vervolgens wordt de plechtigheid beëindigd en gaat de stoet in stilte terug naar het startpunt

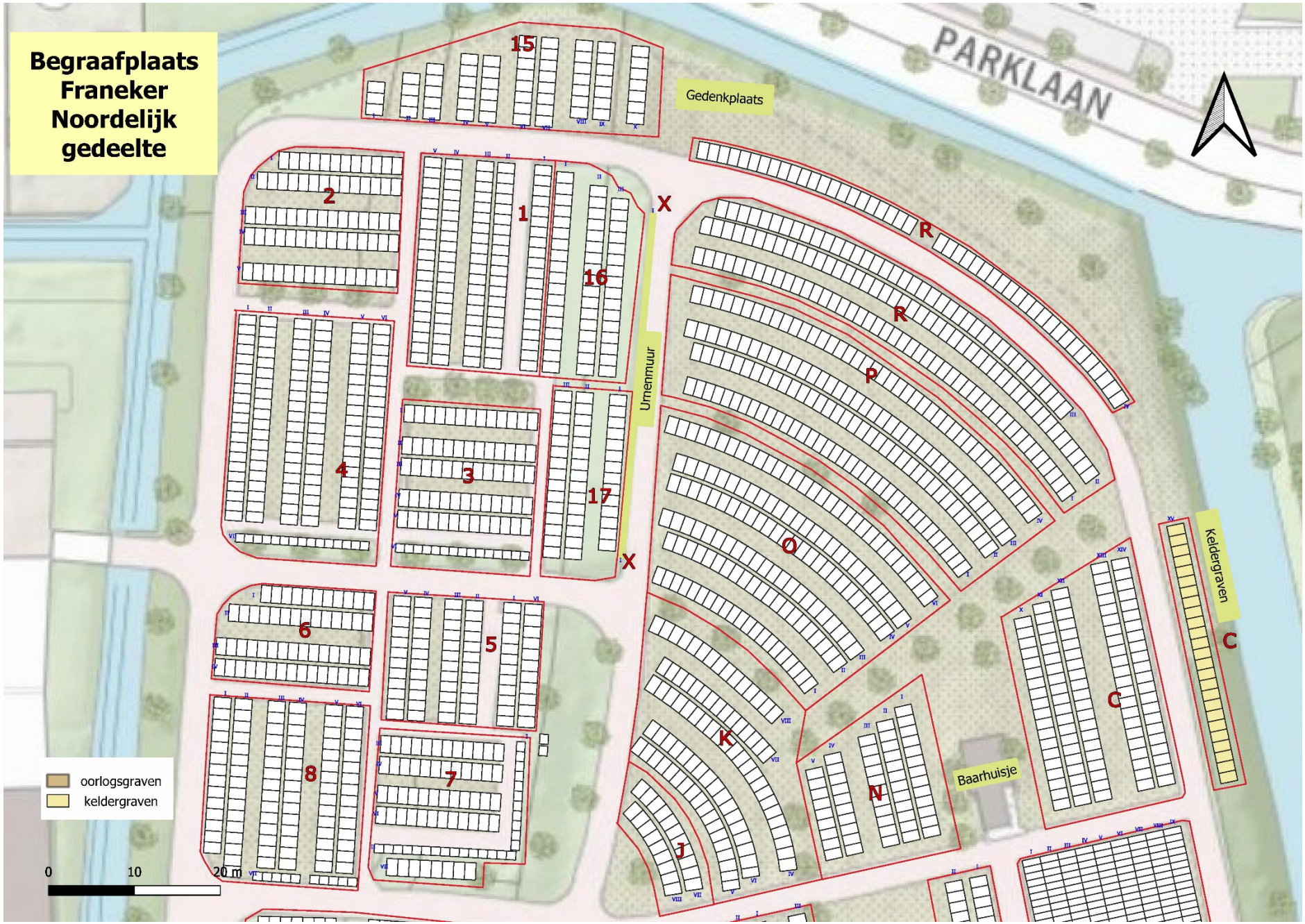
DATUM/PLAATS	HERDENKING
	bij de bibliotheek. Veertien gevangenen uit het Burmaniahuis in Leeuwarden werden in wagens naar Dronryp vervoerd. In drie groepen werden de slachtoffers naar de voet van de dijk bij het kanaal gebracht. Nadat driemaal een salvo had geklonken, lagen er dertien stoffelijke overschotten in het gras die een etmaal moesten blijven liggen. Eén van de mannen, Gerard de Jong uit Leeuwarden, overleefde de executie door zich 'dood' te houden. De gewonde verzetsman werd nadat de bezetter vertrokken was, in veiligheid gebracht. Van de dertien gefusilleerde gevangenen worden er elf herdacht op de executieplaats. De twee anderen waren Johannes Marinus Ducaneaux en Oudger (Oetske) van Dijk.
4 mei; t.o. Ingelumerdyk 9 Bitgummole, herdenkingsmonument	De Vereniging “de Maeyebeam” organiseert jaarlijks de herdenking voor de dorpen Bitgum, Bitgummole en Ingelum.
4 mei Oosterbierum; gedenkkruis	Stille tocht georganiseerd door Oranjevereniging Oosterbierum-Kloosterlidlum. Centraal punt voor de herdenking in het dorp is het gedenkkruis tegen de gevel van de Nederlands Hervormde kerk Herdachte groepen: Burgerslachtoffers Ontwerper: A. Stellingwerf Onthulling: 1945 Vorm en materiaal: Het monument bij de N.H. kerk in Oosterbierum (gemeente Franekeradeel) is een eenvoudig wit houten kruis. De tekst op het kruis luidt: 'OAN US FALLEN DOARPSGENOATEN'.
4 mei 16:00 uur en 19:45 uur. Tzummarum	Bloemlegging 16:00 uur kerkhof Hervormde kerk + s’avonds stille tocht
4 mei; Wjelsryp	In Wjelsryp wordt een stille tocht gehouden met aansluitend een korte herdenking op het kerkhof bij het graf van Feike Walsweer. De heer Walsweer is in de oorlog tewerkgesteld en na de bevrijding in 1945 weer thuis gekomen. Hij was op dat moment zeer verzwakt en is rond de kerst van 1945 gestorven aan de verschrikkingen die hem tijdens de tewerkstelling zijn overkomen. De schoolkinderen van de basisschool hebben zijn graf geadopteerd. Op 4 mei is er elk jaar een hele plechtige herdenking met een kranslegging van de familie, dorpsbelang en de schoolkinderen. Het korps speelt daarbij de Last Post. Ook gedenkt men in Wjelsryp uiteraard de mensen die zich inzetten voor onze vrijheid en vrede op deze wereld en hen die zijn omgekomen bij recente oorlogen en vredesmissies. Organisator: Bestuur Dorpsbelang Welsrijp Start stille tocht vanaf het schoolplein.
4 mei Tzum; Gedenksteen tegen gevel Johannes-kerk	Stille tocht georganiseerd door de Oranjeferiening Tsjom: Ook in Tzum blijft men het belangrijk vinden om 1 keer per jaar gezamenlijk stil te staan bij het feit dat onze vrijheid niet vanzelfsprekend is. De belangstelling voor de tocht is spijtig genoeg al jaren matig en zijn de mensen die er aan deel nemen, grotendeels vertegenwoordigers van Dorpsbelang of de Oranjevereniging De familie van Wiebe Bruinsma en Lieuwe Greidanus, de twee jonge jongens uit Tzum die in Nederlands Indie om het leven zijn gekomen en bij wiens leven en dood er in Tzum elk jaar op 4 mei wordt stilgestaan , vinden

DATUM/PLAATS	HERDENKING
	het heel belangrijk dat het verhaal verteld blijft worden, ook aan de jongere generaties. Maar over de manier waarop het dorp voor de toekomst dat gaat doen daarvoor zal naar een nieuwe invulling worden gezocht.
8 maart en 4 mei Dongjum; Executiemonument.	Het oorlogsmonument in Dongjum is opgericht ter nagedachtenis aan vijf burgers die hier op 8 maart 1945 door de bezetter zijn gefusilleerd. De fusillade was een represaillemaatregel voor de aanslag op Grietje Sinnema, de tolk en secretaresse van de staf van de 'Abteilung für Ernährung und Landwirtschaft' te Franeker. Deze 19-jarige boerendochter uit Ried regelde voor deze instantie de paardenvorderingen en hooileveringen ten behoeve van de Duitse Wehrmacht. Vijf verzetsstrijders, 5 jongemannen afkomstig uit verschillende delen van Friesland zijn toen in koele bloede doodgeschoten. Hun lichamen moesten als afschrikking 24 uur blijven liggen. Ook hangt er in de kerk een plaquette waarop de namen vermeld staan met daarbij de tekst: “Gevallen voor de vrijheid”. Elk jaar worden in Dongjum bij deze twee oorlogsmonumenten en bij het graf van de Britse piloot op de begraafplaats bloemen gelegd/gezet. Leerlingen van OBS De Steven uit Dongjum leggen op 8 maart bloemen bij het monument. Dit is de dag van de fusillade in 1945.
28 april – 2 mei (donderdag’s) en 4 mei Menaam; verzetsmonument Mieddyk-Ryksstrjitwei	Altijd op de donderdag voor 4 mei wordt er door basischool Eben Haezer te Menaam een herdenking georganiseerd voor de kinderen van groep 6 en 7. Er wordt hierbij de vlag half stok gehangen. Dit wordt door de gemeente gefaciliteerd. Op 4 mei is er aansluitende de kranslegging bij het verzetsmonument door de Stichting ’40 - ’45. Ook dan wordt van de tevoren door een medewerker van de gemeente de Nederlandse vlag opgehangen. Het Verzetsmonument van Menaam is ter herinnering aan drie Verzetsmensen die op die plaats zijn gefusilleerd door de Duitse bezetter in de Tweede Wereldoorlog.
Menaam; plaquette uit 1982 voormalig gemeentehuis	Het Oorlogsmonument, een plaquette in het Gemeentehuis in Menaam is ter herinnering aan zes slachtoffers die omkwamen in de Tweede Wereldoorlog. De plaquette is uitgevoerd in glas. Op de gedenkplaat worden een zon, een vredesduif met in zijn snavel een lauwertak en drie kruizen afgebeeld. De glasplaat is 50 centimeter hoog en 1 meter 50 breed.
Menaam; begraafplaats NH-kerk	Met dit grafmonument wordt het verzet in Nederland herdacht. Het monument op de NH-begraafplaats te Menaam is een gedenksteen van witte natuursteen met in het midden een uitsparing en een gebeeldhouwde vlam. De steen is geplaatst bij het graf van Hans Goudsmit, verzetsstrijder.
Herbayum; verzetsmonument	Het verzetsmonument in Herbaijum is opgericht ter nagedachtenis aan drie verzetsmannen die hier op 18 november 1944 door de bezetter zijn geëxecuteerd. De fusillade was een represaille voor het plegen van sabotagedaden op de oude rijksweg tussen Leeuwarden en Harlingen. Op aanraden van de geallieerden hadden verzetsmensen daar kopspijkertjes gestrooid.
Achlum; gedenksteen	Dit monument op de kerk herdenkt 4 inwoners van Achlum die zijn omgekomen in de Tweede Wereldoorlog.

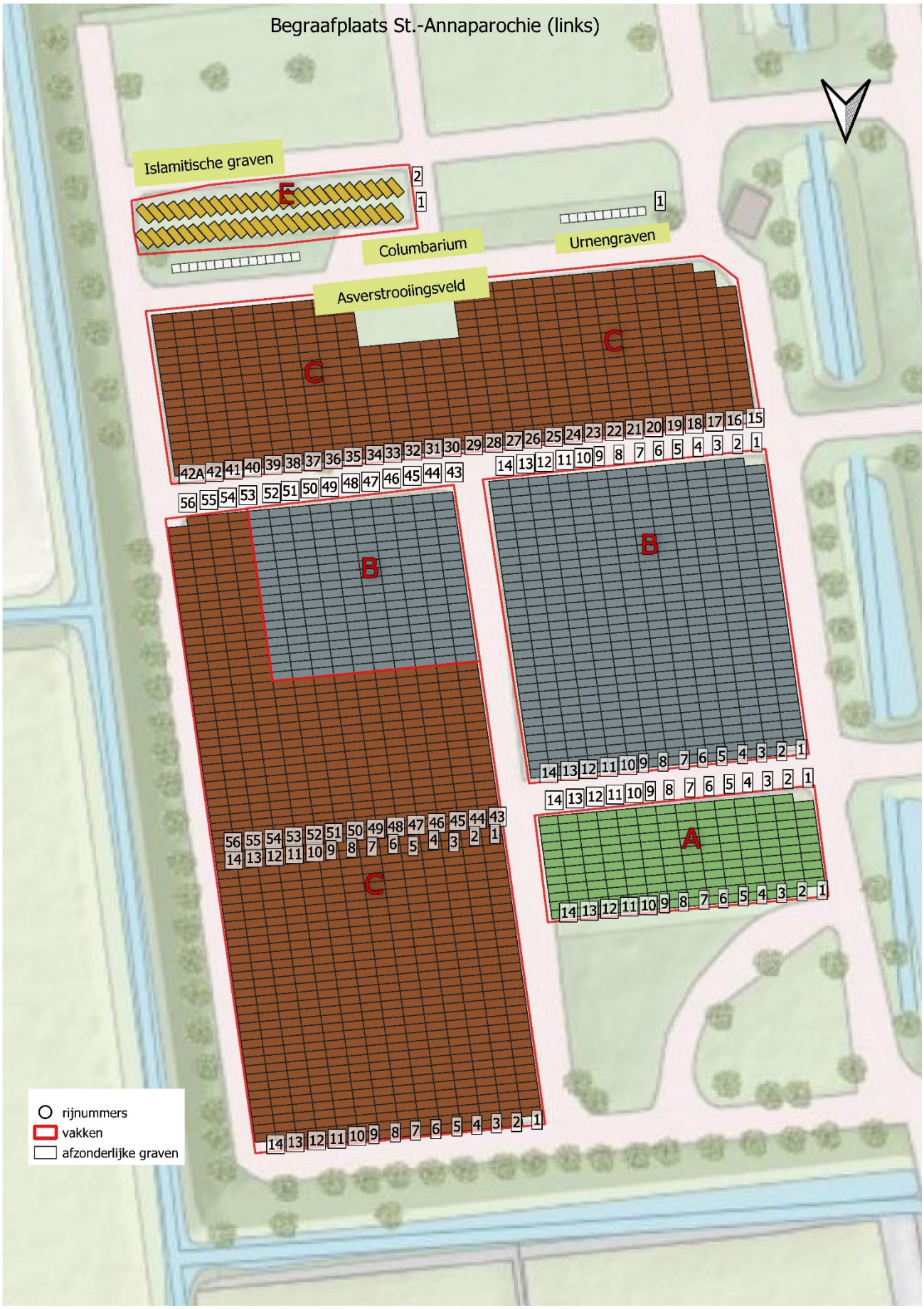
DATUM/PLAATS	HERDENKING
Hitzum; gedenksteen	Het oorlogsmonument in Hitzum is opgericht ter nagedachtenis aan Jitze Pieter van Dijk en alle medeburgers die tijdens de bezettingsjaren door oorlogshandelingen zijn omgekomen. De plaquette is op de muur van de toren van de NH-kerk geplaatst.
Franeker: Joods monument kibboets op de klei	Tegenover het voormalige kibboetsgebouw is een namenmonument onthuld voor de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Tussen 1934 en 1941 volgden Joodse jongeren in het kibboetsgebouw een landbouwopleiding. Na het behalen van hun certificaat gingen ze aan de slag in Palestina. Gedurende de zeven jaar dat er een kibboets aan de rand van Franeker was gevestigd, hebben meer dan 90 Joden hier gewerkt en gewoond. Op 3 november 1941 werd iedereen die op dat moment in de kibboets woonde, gearresteerd door de Grüne Polizei en de Franeker politie. Dit zijn niet alleen de jongeren die in november 1941 zijn opgepakt, maar ook Joden die eerder in de kibboets hebben gewoond en later in de oorlogsjaren zijn omgekomen. De herdenking wordt jaarlijks gehouden op 3 november. Het monument is geadopteerd door de Einstein Class van de AMS Franeker.
Stolpersteinen	2 steentjes Berltsumerdyk 2 en 3 Bitgum; 1 steentje parkeerterrein Buorren Berltsum 1 steentje de Kamp 7 Berltsum 1 steentje Skoallestrijitte 36 Marsum 1 steentje Binnenbuorren 3 Marsum 1 steentje J.H. van Aismawei 94 Bitgummole 1 steentje Langestraat 80 Bitgummole 1 steentje Bitgumerdyk Menaam

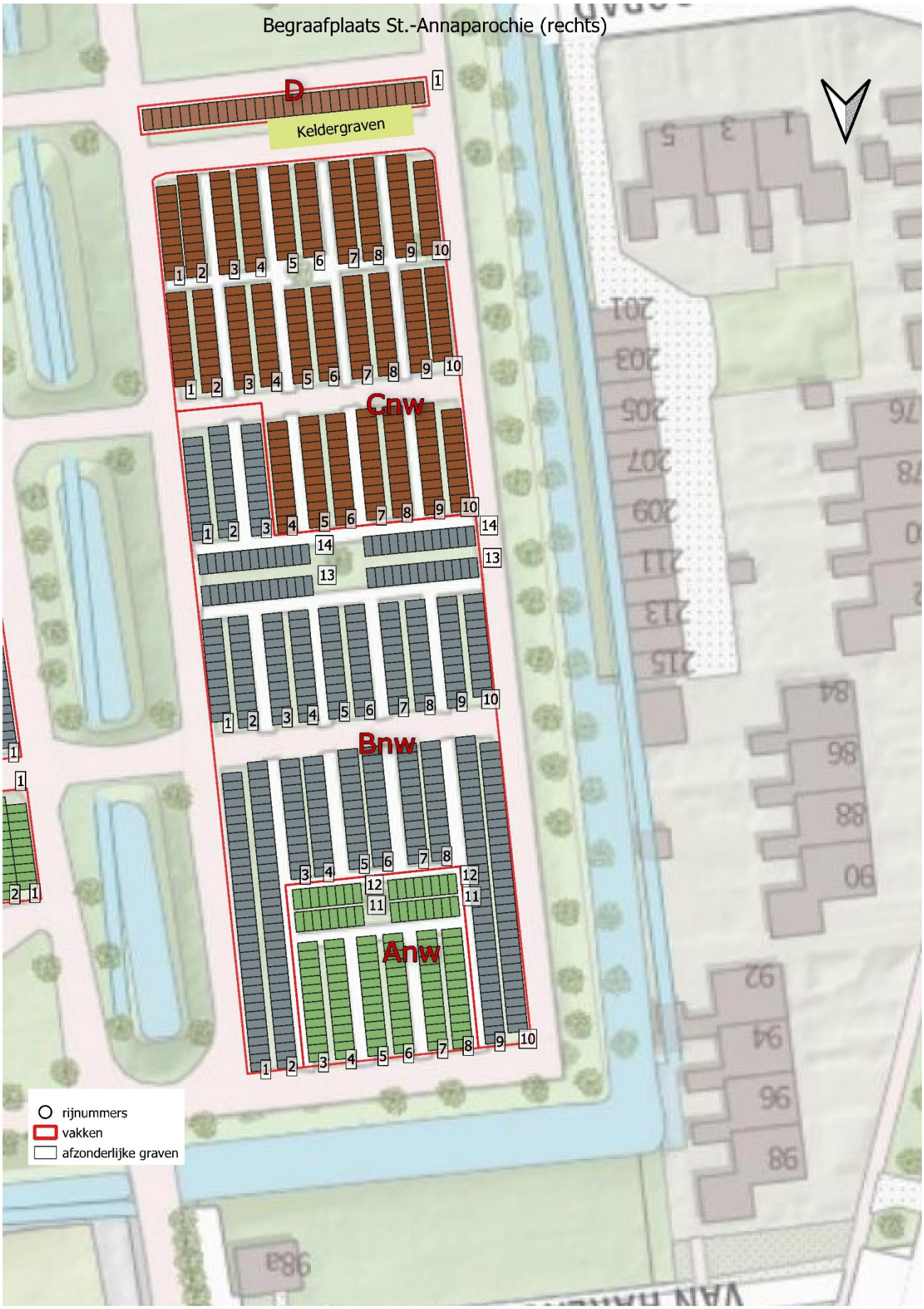
Bijlage 4: Grote kaarten inrichting grafvelden begraafplaatsen

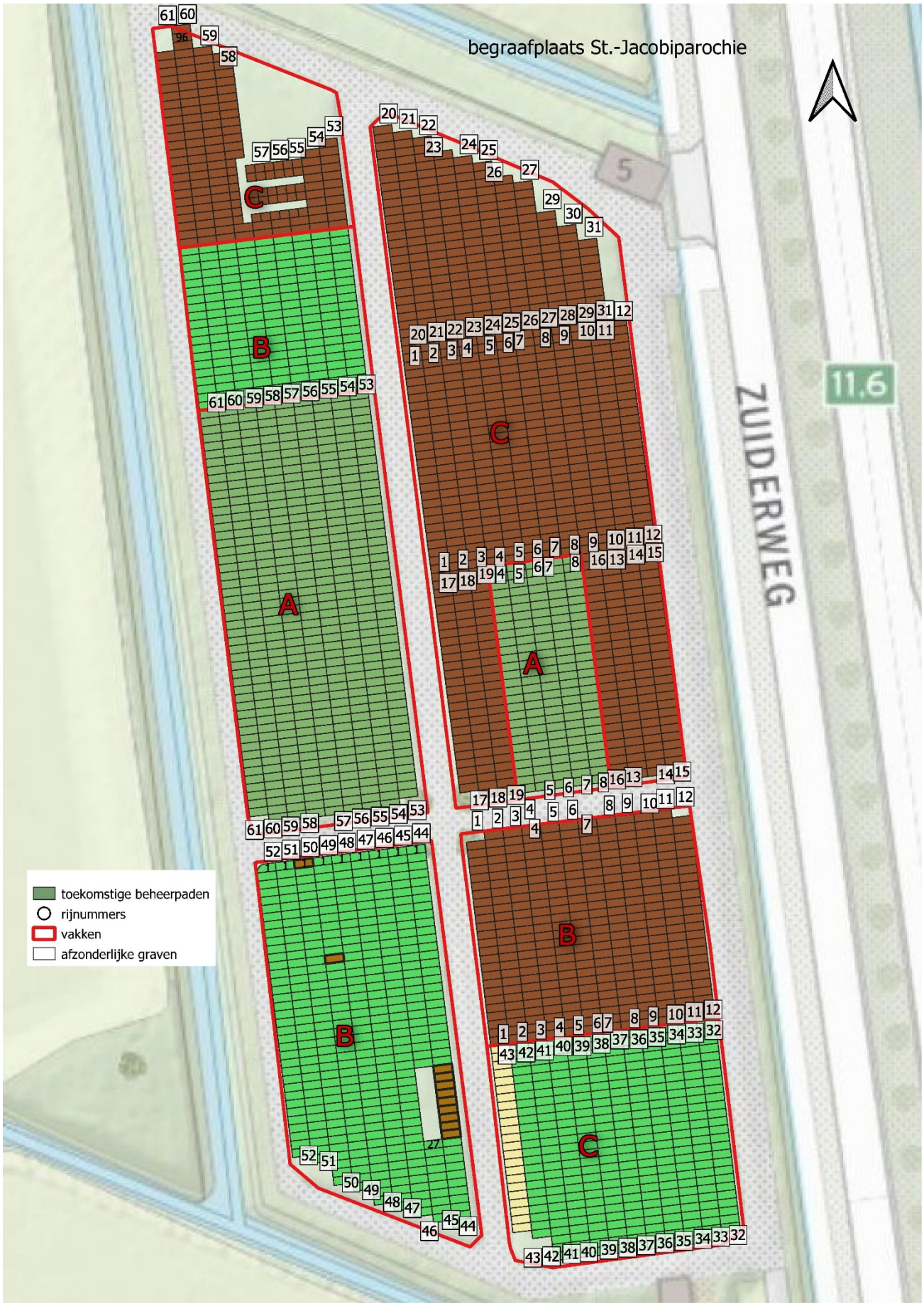
- Franeker noord
- Franeker zuid
- St.-Annaparochie links
- St.-Annaparochie rechts
- St.-Jacobiparochie
- Vrouwenparochie

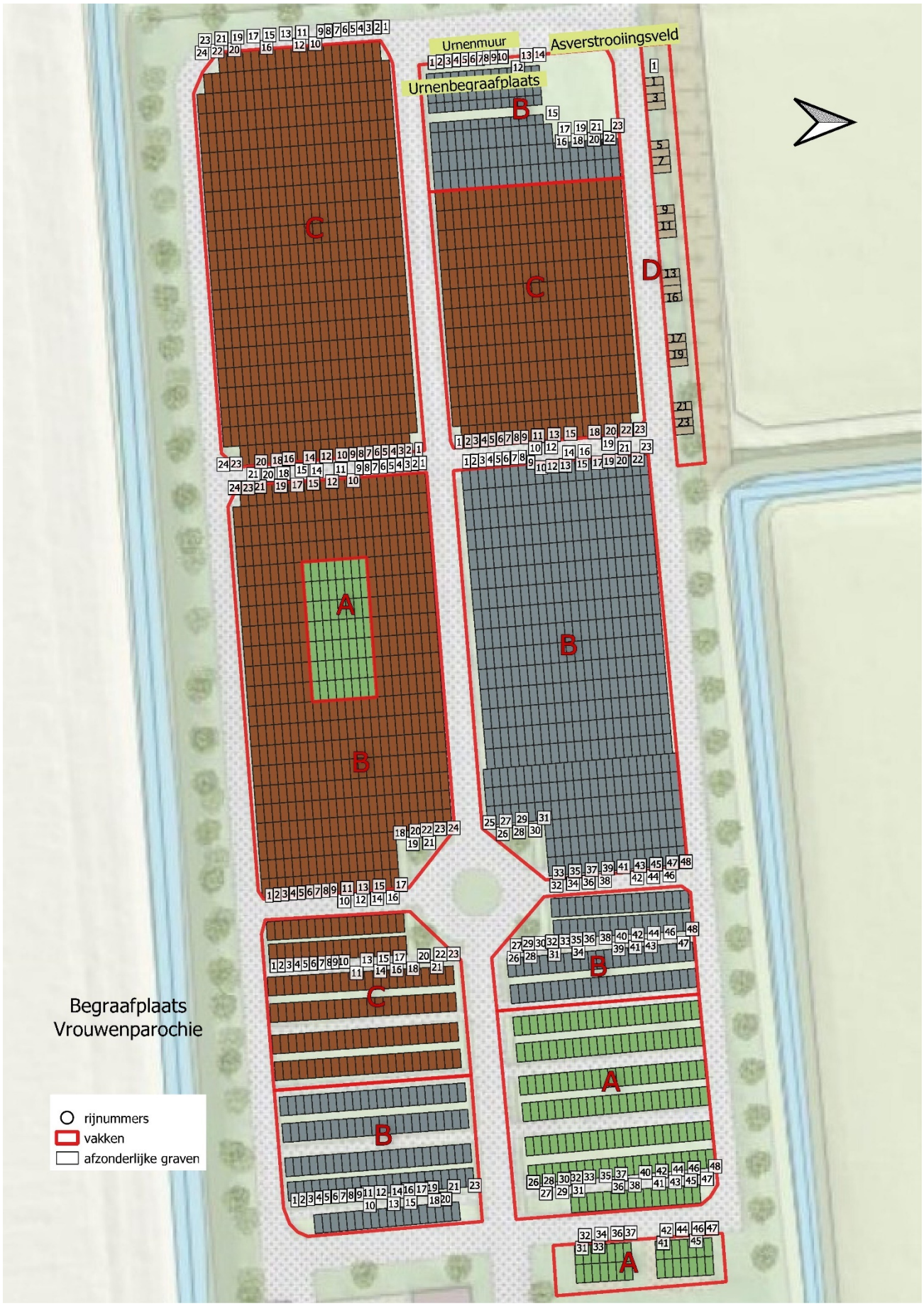

Begraafplaats
Franeker
Noordelijk
gedeelte
PARKLAAN
Gedenkplaats
15
2
1
16
X
R
R
P
Urnenmuur
4
3
17
X
Ø
Keldergraven
C
6
5
C
K
8
7
N
Baarhuisje
J
oorlogsgraven
keldergraven
0
10
20 m


Begraafplaats
Franeker
Zuidelijk
gedeelte
Strooiveld
Urnentuin
Columbarium
oorlogsgraven
keldergraven
0
10
20 m
HARLINGERWEG
HARLINGERWEG


Begraafplaats St.-Annaparochie (links)
Islamitische graven
E
2
1
Columbarium
Urnengraven
1
Asverstrooiingsveld
C
C
42A 42 41 40 39 38 37 36 35 34 33 32 31 30 29 28 27 26 25 24 23 22 21 20 19 18 17 16 15
14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
56 55 54 53 52 51 50 49 48 47 46 45 44 43
B
B
14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
A
14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
56 55 54 53 52 51 50 49 48 47 46 45 44 43
14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
C
14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
rijnummers
vakken
afzonderlijke graven


Begraafplaats St.-Annaparochie (rechts)
D
Keldergraven
Cnw
Bnw
Anw
rijnummers
vakken
afzonderlijke graven

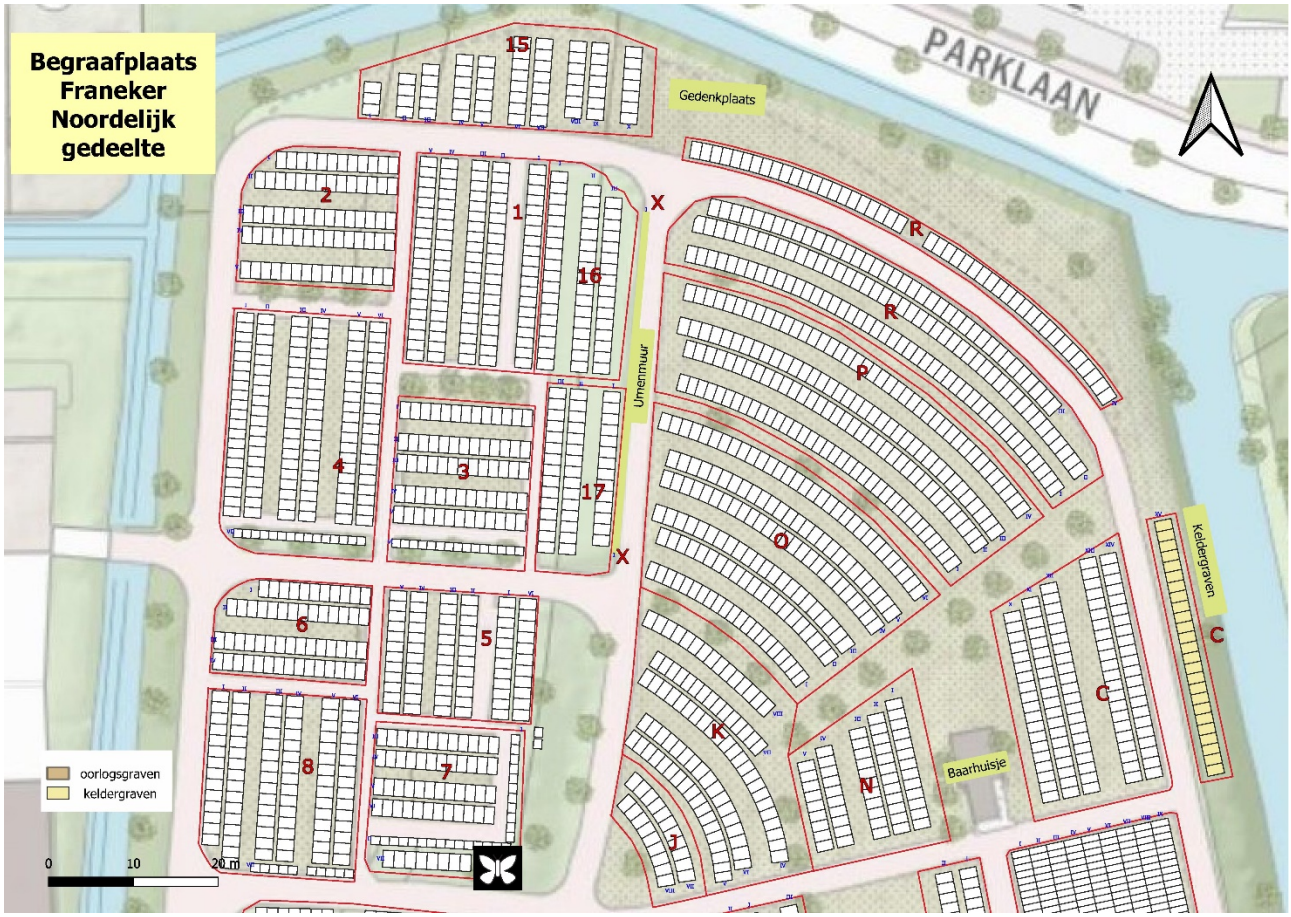

begraafplaats St.-Jacobiparochie
ZUIDERWEG
11.6
toekomstige beheerpaden
rijnummers
vakken
afzonderlijke graven

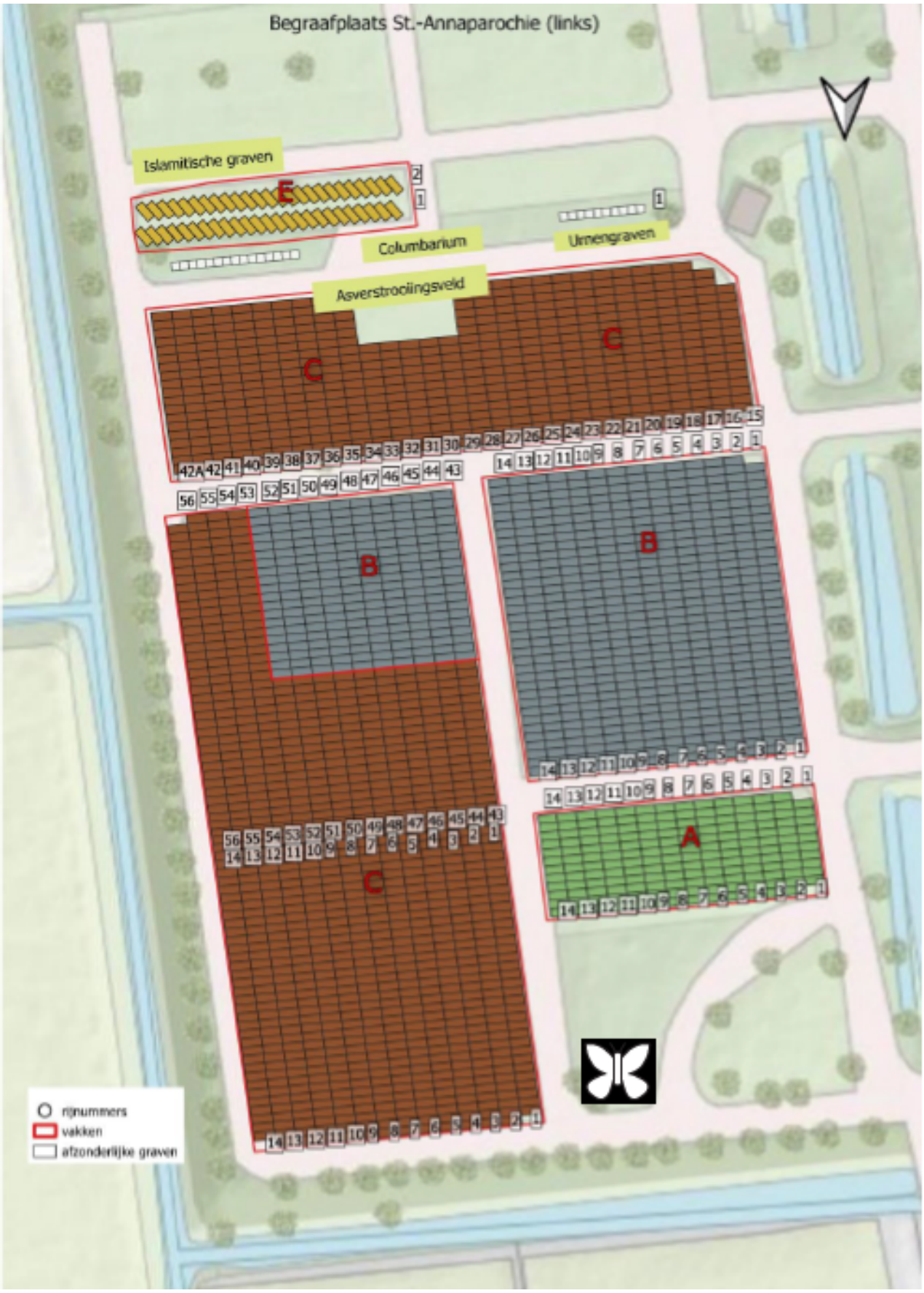

Urnenmuur
Asverstrooiingsveld
Urnenbegraafplaats
Begraafplaats
Vrouwenparochie
rijnummers
vakken
afzonderlijke graven

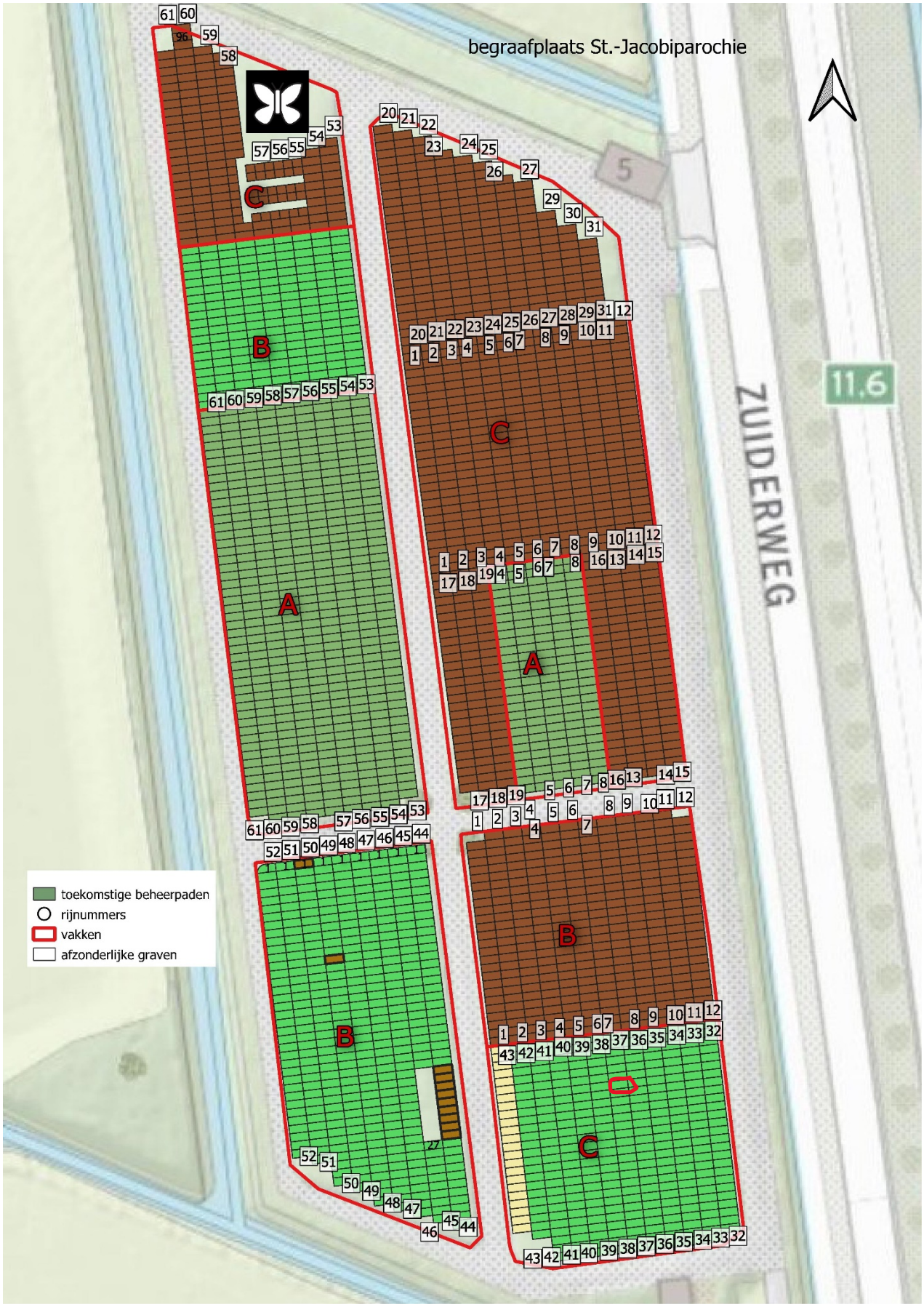
Bijlage 5: Locaties vlinderrotsen

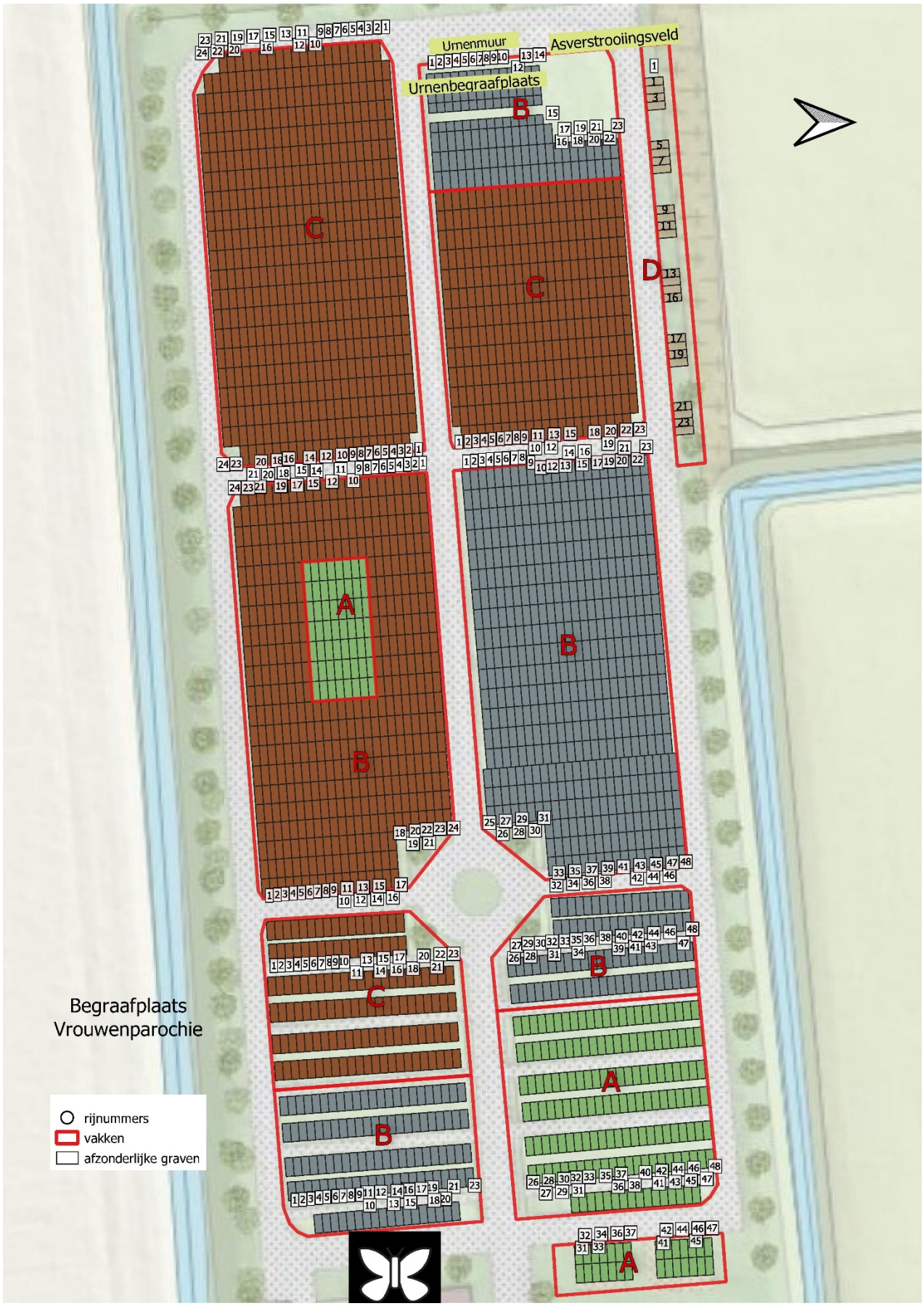
Hieronder staan de (beoogde) locaties voor het realiseren van de vlinderrotsen op de begraafplaatsen in Franeker, St.-Annaparochie, St.-Jacobiparochie en Vrouwenparochie

De (beoogde) locatie wordt op de kaart aangegeven met




Begraafplaats St.-Annaparochie (links)
Islamitische graven
E
Columbarium
Urnengraven
Asverstrooiingsveld
C
B
A
rijnummers
vakken
afzonderlijke graven


begraafplaats St.-Jacobiparochie
ZUIDERWEG
11.6
toekomstige beheerpaden
rijnummers
vakken
afzonderlijke graven

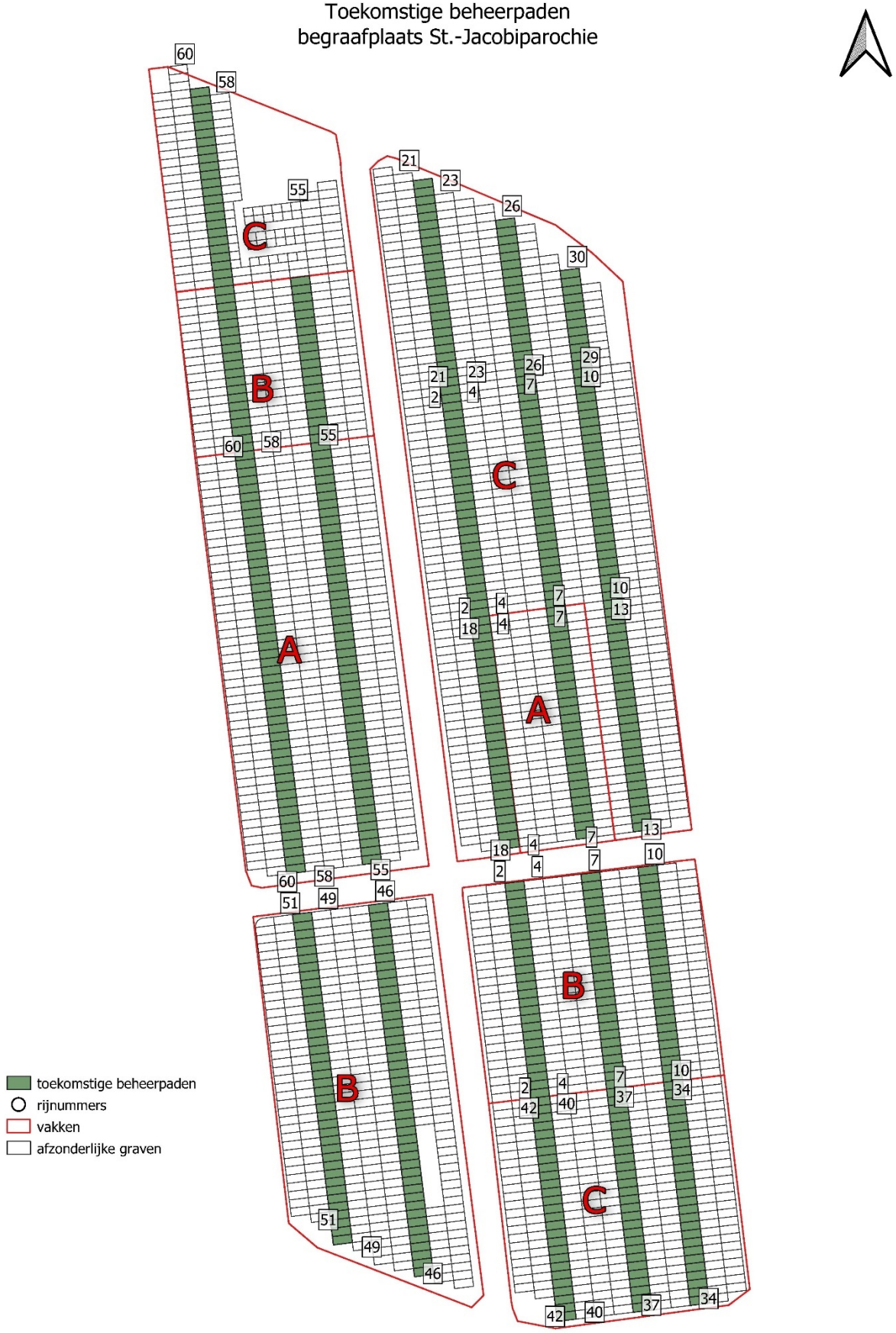

Urnenmuur
Asverstrooiingsveld
Urnenbegraafplaats
Begraafplaats
Vrouwenparochie
rijnummers
vakken
afzonderlijke graven

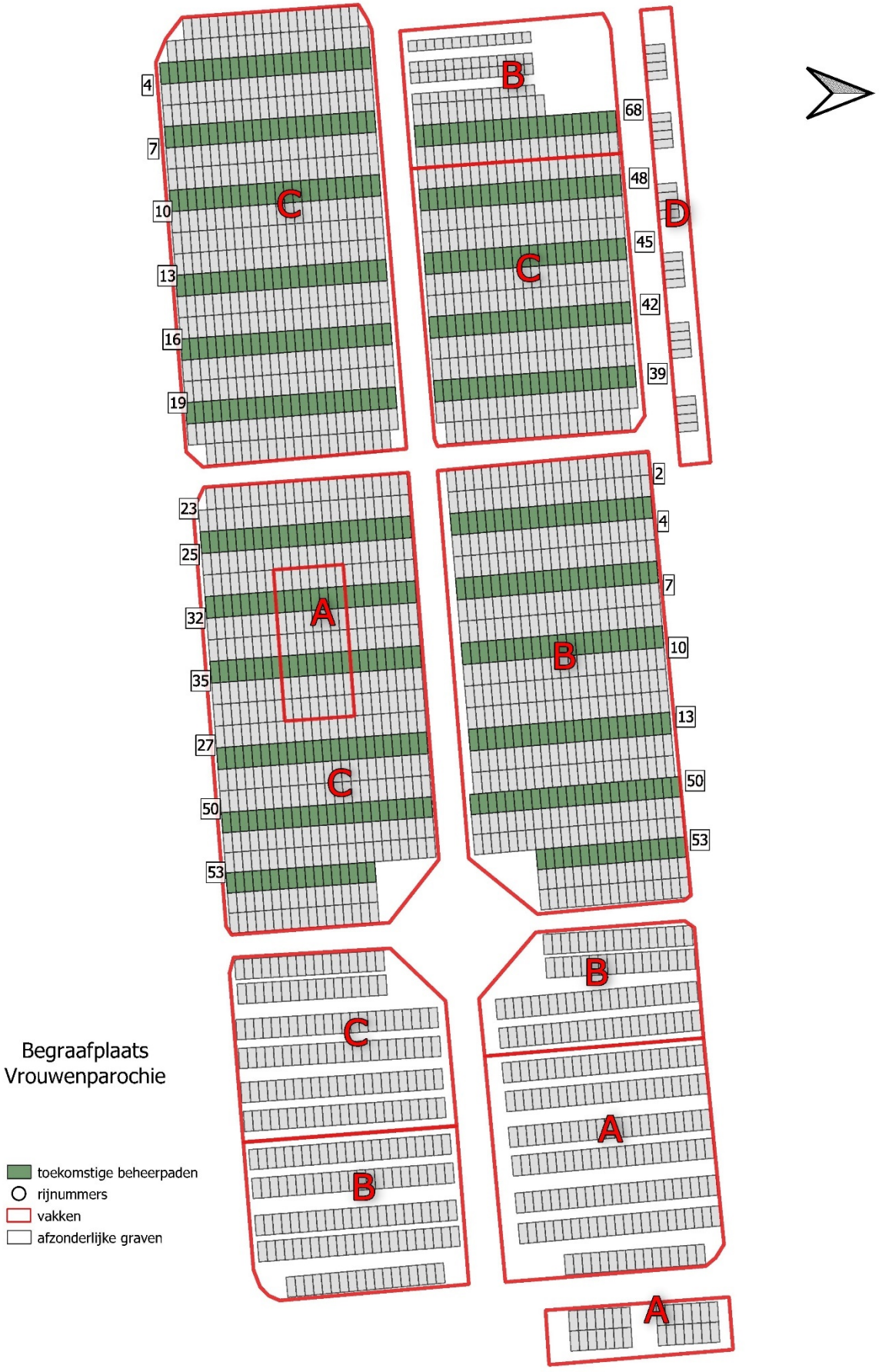
Bijlage 6: Toekomstige beheerpaden

- St.-Annaparochie
- St.-Jacobiparochie
- Vrouwenparochie


Toekomstige beheerpaden
Begraafplaats St.-Annaparochie
E
C
C
B
B
C
A
toekomstige beheerpaden
rijnummers
vakken
afzonderlijke graven

Toekomstige beheerpaden
begraafplaats St.-Jacobiparochie




4
7
10
13
16
19
C
B
68
48
45
42
39
D
C
23
25
32
35
27
50
53
A
C
2
4
7
10
13
50
53
B
C
B
B
A
A
Begraafplaats
Vrouwenparochie
toekomstige beheerpaden
rijnummers
vakken
afzonderlijke graven

Bijlage 7: Omvormen grindpaden

Koersmix impressie
Onderstaand een afbeelding van de Koersmix halfverharding. Deze foto is te vinden op de website https://koersmix.nl/. De onderstaande foto is genomen van het wandelpad in het Wilhelminapark in Sneek.

Dit type halfverharding wordt toegepast op de begraafplaatsen in St.-Annaparochie, St.-Jacobiparochie en Vrouwenparochie ter vervanging van de huidige grindpaden.

